

**PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ KALLION
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2015 – 2019**

Päivitys vuodelle 2017

Julkaisupäivä 12.12.2014

Hyväksytty Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksessa 12.12.2014, § 133

Päivitetty versio 1.2, hyväksytty 09.11.2016, §

Sisältö

1.	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma	4
2.	Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, yleinen osa	5
2.1.	Toiminta-alue	5
2.2.	Valvonnan voimavarat ja tehtävät	5
2.3.	Valvontakohteet	7
2.3.1.	Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen	8
2.3.2.	Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	8
2.3.3.	Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet	9
2.3.4.	Näytteenottosuunnitelma	9
2.4.	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	9
2.5.	Henkilöstön pätevyyden varmistaminen ja koulutus	10
2.6.	Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	10
2.7.	Laadunhallinta	10
2.8.	Viestintä	11
2.9.	Valvonnan maksullisuus	11
2.10.	Viranomaistehtävien delegoinnit	11
2.11.	Asiakaspalaute ja toiminnan kehittäminen	12
2.12.	Toiminta erityistilanteissa	12
2.13.	Epidemioiden selvittäminen	12
2.14.	Valvontasuunnitelman hyväksyminen	13
2.15.	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	13
2.16.	Raportointi	14
3.	Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmaosiot	14
3.1	ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA	14
3.1.1	Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO)	14
3.1.3.1	Henkilöressit, vastualueet ja työnjako	15
3.1.3.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	16
3.1.4	Tietojärjestelmät	16
3.1.5	Viestintä	16
3.1.6	Maksut	17
3.1.7	Valvonnan toimeenpano	17
3.1.7.1	Eläinten terveyden valvonta	18
3.1.7.1.1	Eläintautivalmius	18
3.1.7.1.2	Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen	18
3.1.7.1.3	Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta eläimille	18
3.1.7.1.4	Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	19
3.1.7.1.5	Muu eläintautivalvonta	19
3.1.7.2	Eläinten lääkitsemisen valvonta	19
3.1.7.3	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	19
3.1.7.3.1	Sisämarkkinakauppa	19
3.1.7.4	Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	20
3.1.7.5	Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	20
3.1.7.6	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
3.1.7.6.1	Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	20
3.1.7.6.2	Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	21
3.1.7.7	Eläimistä saatavat sivutuotteet	21
3.1.7.7.1	Sivutuotteita käyttävät toimijat	21
3.1.7.7.2	Sivutuotteiden hautaaminen	21
3.1.7.8	Täydentävien ehtojen valvonta	22
3.1.8	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	22
3.1.8.1	Peruseläinlääkäripalvelut	22
3.1.8.1.1	Puhelinneuvonta	22
3.1.8.1.2	Sairaanhoito	23
3.1.8.1.3	Terveydenhoito	23
3.1.8.1.4	Eläinten lopetus	23
3.1.8.1.5	Todistukset	23

3.1.8.1.6	Tuotantoeläinten terveydenhuolto	23
3.1.8.2	Yksityinen palvelutarjonta	24
3.1.8.3	Kiireellinen eläinlääkäriapu	24
3.1.8.4	Saatavuus- ja laatutavoitteet.....	25
3.1.8.5	Toimitilat ja välineresurssit.....	26
3.1.9	Ostopalvelut	27
3.1.10	Perustason ylittävät palvelut.....	27
3.1.11	Seuranta, arviointi ja raportointi	28
3.1.1.1	Kunnan suunnitelma.....	28
3.1.1.2	Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi.....	28
3.1.1.3	Muu raportointi	28
3.1.2	Painopistealuevalvonta	29
4	Elintarvikevalvonta.....	29
4.1	Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu.....	29
4.2	Valvontakohteet.....	29
4.3	Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys.....	30
4.4	Valvonnan toimeenpano.....	30
4.4.1	Valvonnan tiedonhallinta	30
4.4.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely	30
4.4.3	Tarkastukset ja niiden sisältö.....	31
4.4.4	Pakkokeinojen käyttö	32
4.4.5	Näytteenottosuunnitelma	33
4.5	Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2017	33
5	Terveydensuojeluvalvonta	33
5.1	Johdanto.....	33
5.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely	33
5.3	Suunnitelmallisen valvonnan kohteet.....	34
5.4	Tarkastuksen sisältö.....	35
5.5	Tarkastustiheydet ja tarkastusaika	35
5.6	Muut tarkastukset	36
5.7	Pakkokeinojen käyttö	36
5.8	Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	36
5.8.1	Suunnitelmallinen näytteenotto.....	36
5.8.2	Muu näytteenotto.....	37
5.9	Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet (Valvontaohjelma 2015–2019).....	37
6	Tupakka- ja nikotiini-valvonta	38
6.1	Tupakkalain valvonnan tavoitteet.....	38
6.2	Tupakkalain valvonnan sisältö	38
6.2.1	Lupamenettely	38
6.2.2	Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön	39
6.2.3	Tupakkalain mukaiset tarkastukset.....	39
6.2.4	Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen.....	40
6.2.4.1	Kiellot.....	40
6.2.4.2	Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen	40
6.3	Valvontakohteet.....	40
6.4	Tarkastussuunnitelma.....	41
6.5	Valvonnan painopisteet ja projektit	41

LIITTEET	
1 Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma (EHO)v. 2017- 2019,.....	
- 1a EHO:n resurssikartoitus.....	
2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2017-2019.....	
3 Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2017–2019	
4 Tupakkavalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2017-2019.....	
5.Nikotiini-valvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2017-2019	
6.Näytteenottosuunnitelma 2017	

1. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon järjestämisvelvollisuudesta on säädetty Kansanterveyslaissa (66/1972). Terveydenhuoltolain (1326/2010) 3 §:n 2-kohdassa määritellään ympäristöterveydenhuollon kuuluvan perusterveydenhuoltoon.

Terveydenhuoltolain 21 §:ssä (9.8.2013/601, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) määritetään tarkemmin kunnan järjestämisvelvollisuus ympäristöterveydenhuollon osalta: ”*Kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään. Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).*

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnan kuuluessa ympäristöterveydenhuollon tehtäviin, myös lääkelainsäädäntö tätä valvontaa sääteleviltä osin.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmista säädetään ns. valvontaohjelma-asetuksella (VnA 78/2011). Asetuksen mukaan yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritellään ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten yhteiset periaatteet:

- 1) tarkastusten sisällöstä;
- 2) valvontakohdetyyppien riskinarvioinnista ja riskiluokituksesta sekä tarkastustiheydestä;
- 3) tarkastukseen keskimääräisesti käytettävästä ajasta;
- 4) näytteenoton ja valvontaprojektien ohjauksesta;
- 5) kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista; sekä
- 6) raportoinnista.

Yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontaohjelmat, joista säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010) määritellyissä ympäristöterveydenhuollon laeissa: terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (693/1976) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Toimialakohtaiset valvontaohjelmat ovat: Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU). Kukin keskusviranomainen vastaa omien toimialojensa valvontaohjelmista.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva suunnitelma siten, että valvonta on laadukasta ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan suunnitelmassa otetaan huomioon

valtakunnallinen valvontaohjelma. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2015–2019 teemaksi on valittu **valvonnan vaikuttavuus**. Tavoitteena on

- kohdentaa valvontaresurssit riskiperusteisesti ja tehokkaasti,
- kattaa valvonnan kustannukset tehokkaammin valvontakohteilta perittävillä maksuilla
- kehittää ja hyödyntää tietojärjestelmiä
- lisätä valvonnan yleistä näkyvyyttä kaikille kuntalaisille
- ottaa käyttöön aluehallintoviraston kuntiin tekemät arviointi ja ohjauksen.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma laaditaan ottaen huomioon eri lakien mukaiset keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet, paikalliset olosuhteet sekä riskinarviointi.

2. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, yleinen osa

2.1. Toiminta-alue

Valvontayksikön toiminta-alueita ovat Alavieskan kunta, Nivalan kaupunki, Sievin kunta ja Ylivieskan kaupunki. Pinta-alaltaan kuntayhtymä on vain 2 134 km² ja alue kompakti kokonaisuus, joten etäisyydet kuntayhtymän alueella ovat kohtuulliset. Toiminta-alueen asukasluku oli 33 787 henkilöä 31.7.2016.

Alue on selkeästi maaseutumainen, isompia väestökeskittymiä ovat Nivalan ja Ylivieskan kaupunkikeskukset. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kuntayhtymä (yhteistoiminta-alue) on aloittanut toimintansa 1.1.2008.

Toiminta-alueen liikenneyhteydet ovat monipuoliset ja kohtuullisen toimivat. Teiden kunto on päässyt paikoitellen pahoin rapautumaan. Kuntayhtymän alueella on kanta- ja valtatieasoisia maanteitä sekä pohjois-eteläsuunnassa että itä-länsisuunnassa. Ylivieskan kautta kulkee Suomen rataverkoston pohjoinen päärata.

Toiminta-alueella on paljon eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantoa (valtaosin maidon- ja naudanlihan tuotantoa), mutta elintarvikkeiden jatkojalostusta on vähän. Merkittäviä työllistäjiä ovat yhteiskunnalliset palvelut, kauppa ja pk-teollisuus. Sievin kunnan alueella sijaitsevat alueellisesti tärkeät vedenottamot, ja tukkuvesiyhtiö Vesikolmion kotipaikka on Ylivieska. Talousveden hankinta on hyvin keskitettyä, ja taloudet kuuluvat lähes sataprosenttisesti verkostoveden piiriin. Isoja EU - uimarantoja ei ole, ja vesistöjen vähäisyyden vuoksi muitakin valvottavia rantoja on vähän.

2.2. Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Organisatorisesti ympäristöterveydenhuollon tulosalue kuuluu terveydenhuollon toimialueeseen, jota johtaa terveystaloudenjohtaja. Tulosalueen johtajana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja. Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena toimii Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö v.2017

	Virkanimike	vastuualue	muuta
Nimet	(ympäristöterveydenhuollon johtaja, terveysinsinööri, eläinlääkäri)	(Hallinto terveydensuojelu elintarvikevalvonta tupakkavalvonta, eläinlääkintä)	(Virka- ja vuorotteluvapaat, osa-aikaeläkkeet yms., jotka voidaan ko. henkilön kohdalla ennakoida)
Terveysvalvonta			
Junnikkala Piia	terveysinsinööri	terveysvalvonta	hallinto, varahenkilö
Kurko Heli	terveysinsinööri	terveysvalvonta	
Linna Terhi	terveysinsinööri	terveysvalvonta	
Simunaniemi Riina	terveysinsinööri	terveysvalvonta	hoitovap. 31.8.17 saakka, sij. Soile Taikina-aho
Eläinlääkintähuolto			
Hannula Kaija	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Aittamaa Leena	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Lehto Jenni	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	
Rantala Marja	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Ylivieska	perhevap. 3.9.17 saakka, sij. Niina Katainen
Säilynoja Elisabeth	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	vs. valvontaeläinlääkärinä 12.3.17 saakka, sij. Viivi Koivunen
Takanen Satu	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	
Torppa Juha	kaupungineläinlääkäri	praktiikka, Nivala	
Pyykönen Päivi	valvontaeläinlääkäri	viranomaisvalvonta	virkavap. 12.3.2017 saakka E. Säilynoja
Kirsti Säälüoto	eläintenhoitaja	Ylivieska	
Yhteinen			
Rinta-Jouppi Meeri	ympäristöterveydenhuollon johtaja	hallinto, terveysvalvonta	
Sirpa Raudaskoski	osastosihteeri	0,1 htv	laskutukset
Yhteensä käytettävissä			14,1 htv

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon yksikkö täyttää 30.10.2003 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimuksen, joka edellyttää vähintään 10 henkilötyövuotta, päätoimista johtajaa sekä sitä, että kaikki ympäristöterveydenhuollon toimialat ovat samassa yksikössä.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon yksikössä on kaikkiaan 13 virkaa ja yksi eläintenhoitajan toimi. Lisäksi yksiköllä on käytettävissään 0,1 htv osastosihteerin palveluja.

Virat jakaantuvat seuraavasti: seitsemän (7) kaupungineläinlääkärin ja neljä (4) terveysinsinöörin virkaa sekä valvontaeläinlääkärin ja ympäristöterveydenhuollon johtajan virka.

Valvontaeläinlääkärin virka on perustettu vuonna 2011. Toiminnan vakiinnuttua viran työajasta 30 - 40 % käytetään elintarvikevalvontaan (maitotilojen tuotantohygieniatarkastukset) ja 60 - 70 % valtion toimeksiantotehtävänä hoidettaviin valvontatehtäviin (eläinsuojelu, eläntauti, lääkekirjanpidon tarkastukset yms.).

Ympäristöterveydenhuollolla on kolme toimipistettä: Terveysvalvonnan toimipiste Ylivieskassa (käyntiosoite Tasangontie 21), missä työskentelee neljä terveysinsinööriä, valvontaeläinlääkäri ja ympäristöterveydenhuollon johtaja. Klinikatasoinen neljän (4 htv) eläinlääkärin ja eläintenhoitajan yhteisvastaanotto Ylivieskassa (käyntiosoite Katajistontie 2) sekä kolmen (3 htv) eläinlääkärin tuotantoeläinvastaanottopiste Nivalassa (osoite Pajatie 1 C).

Taulukko 2. Käytettävissä olevat henkilötyövuodet ja niiden jakaantuminen eri toiminnoille v. 2017

	Yhteensä käytettävissä htv	Suunnitelmallisen valvonnan tarve htv	Muu tarve htv
Eläinlääkintähuolto	7,85		
Hallinto	0,90		
Koulutus, neuvottelu, suunnittelu,	1,00		
Toimistopalvelut	0,10		
	9,85		
Valtion toimeksiantovalv. elh	0,80	0,30	0,50
Elintarvikevalvonta	1,25	1,00	0,25
Maidontuotantotilat	0,35	0,35	-
Terveysnsuojeluvalvonta	1,70	0,70	1,00
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,15	0,05	0,10
VALVONTA yhteensä	4,25	2,40	1,85
Yhteensä	14,10		

2.3. Valvontakohteet

Kuntayhtymän alueella on säännöllisesti valvottavia kohteita seuraavasti (31.08.2016): Elintarvikevalvontakohteita ilman alkutuotannon kohteita on 217 kappaletta. Alkutuotannon kohteita on noin 1 000 kappaletta. Alkutuotantotilarekisteri on kokonaisuudessaan vain paperiversiona sellaisena kuin se on saatu maaseutuelinkeinorekisteristä. Maidontuotantotiloja, jotka alkutuotantopaikoista tarkastetaan suunnitelmallisesti elintarvikelain perusteella, on viimeisimmän käytettävissä olevan tiedon mukaan 237 kappaletta. Terveysnsuojelulain mukaisia säännöllisesti valvottavia kohteita on kuntayhtymän alueella 210 kappaletta. Tupakka- ja lääkelain (nikotiinivalmisteet) mukaisia valvontakohteita (myyntipaikat) on yhteensä 76 kappaletta, mutta nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiä niistä on vain 24 kohteessa. Monia kohteita valvotaan

toimintojen moninaisuuden vuoksi useamman lain perusteella. Erilaisilla kohteilla on hyvin erilaiset käyntitiheydet, mihin vaikuttavat mm. laki, minkä perusteella valvotaan, toimintaan liittyvät riskit ja toiminnan laajuus. Omavalvonnan toimivuus voi vaikuttaa tarkastustiheyttä vähentävästi tai lisäävästi. Eri lakien mukaan tehtäviä tarkastuksia pyritään yhdistämään yhdeksi tarkastukseksi, jolloin myös kustannukset saadaan tarkastuskohteen kannalta kohtuullisemmiksi.

2.3.1. Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen

Ympäristöterveydenhuollon valvonta ja tarkastukset voivat olla ennalta suunniteltuja (suunnitelmanmukainen valvonta) tai muita, akuutista tarpeesta nousevia tarkastuksia, joita ei voida ennakoida, mutta niiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi terveyshaittaepäilyjen, epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiset sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittely. Viranomaistyöhön kuuluu myös neuvontaa ja ohjausta, jota on annettava tarpeen vaatiessa. Ei-suunnitelmallisen työn osuus vaihtelee runsaasti eri lakien perusteella tehtävässä valvonnassa. Valtion toimeksiantona tehtävässä valvonnassa (eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta) akuutin valvonnan osuus on suurin, mutta myös terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa on paljon akuuttia valvontaa (mm. asuntojen ja kokoontumistilojen sisäilman terveellisyyteen liittyvät tarkastukset).

Valvontasuunnitelma tehdään riskinarviointiin perustuen. Toimialakohtaisissa ohjelmissa on keskushallintoviranomaisten antamat ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Niiden pohjalta tehtyä arviointia täydennetään omien valvontakokemusten perusteella. Suunnitelmallisen valvonnan työsuunnitelma laaditaan suhteuttamalla käytettävät resurssit valvontatarpeeseen.

Tekemättä jääneitä valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia voidaan tehdä seuraavana vuonna.

2.3.2. Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvittäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastuksella voidaan tehdä useamman lain mukaista valvontaa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Kaikkien lakien mukaisiin tarkastuksiin kuuluvat seuraavat asiat:

- Tarkastuksiin valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen:
  - valvontakohdetta koskevat asiapaperit ja mahdolliset lupaehdot
  - mahdolliset valvontakohteelle annetut aikaisemmat huomautukset ja määräykset
  - mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen tulleet valitukset tms.
  - valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset
- Tarkastus
  - harjoitettavien toimintojen tarkastus: onko toiminta luvan tai ilmoituksen mukaista
  - tilojen tarkastus: tilojen, laitteiden ja välineiden kunnan ja puhtauden havainnointi
  - toimintatapojen tarkastus: henkilökunnan työskentelytavat / mahdolliset riskit
  - henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen (mm. osaamistodistukset ja terveydentilan selvitykset)
- Tarkastuskertomuksen laatiminen ja keskitettyyn järjestelmään siirtäminen:
  - mahdolliset tarkastuksessa apuna käytettävät tarkastuslomakkeet

Jokaisesta tarkastuksesta laadittavaan tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määrääjat sekä perittävän tarkastusmaksun peruste. Lisäksi kirjataan tarkastusajankohta, tarkastuksen suorittaja ja läsnäolijat. Tarkastuskertomus toimitetaan aina tarkastuskohteeseen. Mikäli tarkastuksessa todetaan huomautettavaa, neuvottelu toimijan kanssa pyritään käymään välittömästi.

Toimijalle voidaan antaa toimenpidemääräyksiä, joihin sisältyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia aiheuttava pakkokeino, jolloin kuuleminen tehdään joko määräysten antamisen yhteydessä ja toimitetaan jälkeenpäin.

Tarkastusaikaan lasketaan valmistautuminen tarkastukseen, varsinainen tarkastusaika sekä tarkastuskertomuksen laatimiseen kulunut aika. Matka-aikaa ei huomioida varsinaisena tarkastukseen kuuluvana aikana. Matkoista aiheutuneet kustannukset huomioidaan työtunnin hintaa laskettaessa.

2.3.3. Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Tämän suunnitelman toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on liikkeelle lähdetty keskusvirastojen ohjeissa annetuista keskimääräisistä tarkastustiheyksistä eri valvontakohdetyypeille.

Kohdekohtainen tarkastustiheys määräytyy kohteen tosiasiallisten riskien perusteella. Hyvin toimiva omavalvonta, laadunvalvonta tai käyttötarkkailu sekä hyvin toimiva kiinteistöhuolto, hyvä turvallisuuskulttuuri ja johtaminen pienentävät riskiä ja tätä kautta suunnitelmallisen valvonnan tarvetta. Toisaalta toimijan laiminlyönnit tai toistuvat valitukset voivat olla peruste nostaa tarkastustiheyttä. Elintarvikevalvonnan suunnittelussa on sovellettu Eviran uusinta ohjeistusta.

2.3.4. Näytteenottosuunnitelma

Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu näytteenoton periaatteet. Kaikki suunnitelmanmukaiset näytteenotot on kerätty yhteiseen näytteenottosuunnitelmaan (liite 5). Näytteenottosuunnitelmaan kirjattujen näytteiden kustannukset kohdistuvat toiminnanharjoittajille. Myös suunnitelmiin liittyvien näytteenottoprojektien kriteereillä otettujen näytteiden tutkimuskulut kohdistuvat toimijoille.

Lisäksi yksikön talousarviossa on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriotutkimuksiin, esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämisessä, joiden näytteenottotarvetta ei ole mahdollista suunnitella etukäteen.

2.4. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuolto tukeutuu pääosin Eurofins Scientific Finland Oy:n Kokkolan laboratorioon ja Hakalabin laboratorioon Haapavedellä. Palveluja, joita ko. laboratoriot eivät itse tuota, saadaan niiden kautta alihankintana. Asumisterveyteen liittyvät mikrobitutkimukset teetetään Työterveyslaitoksen Oulun laboratoriossa (sekä THL:n ympäristömikrobiologian laboratoriossa Kuopiossa).

Laboratorioita ei ole kilpailutettu, koska näytemäärät ovat pieniä eivätkä näytteiden tutkimuskustannukset ylitä kansallista kynnysarvoa. Näytteiden mahdollisimman helppo ja nopea kuljetus on tärkeä tekijä. Siksi käytetään mahdollisimman lähellä olevia/kuljetuksen järjestäneitä laboratorioita. Tutkimuksiin käytetään vain akkreditoituja laboratorioita. Asumisterveysnäytteiden tutkimuspaikka on valittu paitsi yleisten kriteereiden, myös laboratorion syvällisen osaamisen

vuoksi. Tulosten vertailtavuus on parempi, kun tukeudutaan vain yhteen laboratorioon, jonka erityisosaamisaluetta asumisterveysnäytteiden tutkiminen on.

Eurofins Scientific Finland Oy:n laboratoriopalvelujen kanssa (sopimusaikana vielä Maintpartner Oy) on tehty kirjallinen sopimus 20.10.2011 virka-ajan ulkopuolisen palvelun saannista ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta mahdollisten erityistilanteiden yhteydessä.

2.5. Henkilöstön pätevyyden varmistaminen ja koulutus

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollossa varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä, että työntekijöillä on riittävä pätevyys ja asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, koulutuspäiviin ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen.

Ympäristöterveydenhuollolle on varattu koulutusmäärärahoja terveydenhuollon henkilöstön koulutusperusteiden mukaisesti. Yksikölle on laadittu koulutussuunnitelma, jolla pyritään takaamaan kaikille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua maksullisiin koulutuksiin määrärahojen puitteissa. Videokoulutukset ovat parantaneet merkittävästi koulutuksiin osallistumismahdollisuuksia. Ympäristöterveydenhuollolla on mahdollisuus osallistua videokoulutuksiin omissa toimistotiloissa olevilla laitteistoilla. Maksuttomiin koulutuksiin ja aluehallintoviraston työkokouksiin pyritään osallistumaan mahdollisimman laajasti, koska niistä tulee kuluja vain matkakustannusten osalta. Koulutuksiin osallistumista voidaan seurata Personec F ESS – järjestelmän kautta.

2.6. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon alkutuotannon valvonnan (maidontuotantotilojen hygieniatarkastusten osalta) käytössä on Digia -tarkastajaohjelma. Järjestelmän pääkäyttäjät ovat terveystieteiden insinöörit Terhi Linna ja Riina Simunaniemi. Valvontakohderekisteri on atk-pohjainen. Kaikki tiedossa olevat valvontakohteet on syötetty rekisteriin. Poikkeuksena ovat alkutuotantokohteet, joiden syöttäminen sähköiseen rekisteriin on kesken. Maidontuotantotilat alkavat tällä hetkellä olla rekisterissä, muista alkutuotannon kohteista vain pieni osa.

Tarkastuspöytäkirjat on taltioitu atk-järjestelmään. Tarkastuspöytäkirjoista ovat myös tulostetut versiot ympäristöterveydenhuollon toimistossa.

Valvontalaskutus suoritetaan Digian laskutusohjelmalla.

Tietojärjestelmämme on varustettu KUTI- ja YHTI -yhteensopivaksi ja valvontatiedonsiirto tapahtuu sähköisesti.

2.7. Laadunhallinta

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa on laadittu vv. 2015 – 2016 ympäristöterveydenhuollon laadunhallintajärjestelmä yhdessä Ympäristöpalvelut Helmen, Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kanssa. Laadunhallintajärjestelmä koostuu laatukäsikirjasta ja menettelytapaohjeista. Laatukäsikirja on hyväksytty yhtymähallituksessa 19.08.2016, § 70.

Kuntayhtymässä on runsaasti olemassa olevaa laadunhallinta-aineistoa. Laadunhallintajärjestelmän tarkoitus on ohjeistaa toiminnan johtamista, suunnittelua, arviointia ja parantamista asetettujen laatutavoitteiden saavuttamiseksi. Laatutavoitteet perustuvat organisaation omaan laatupolitiikkaan. Ympäristöterveydenhuolto kuuluu kuntayhtymän yleisen laadunhallintajärjestelmän piiriin soveltuvin osin.

2.8. Viestintä

Viestintään kuuluvat sekä sisäinen että ulkoinen viestintä. Kallion sisäisessä viestinnässä on pääasiallisena välineenä intranetti. Tiedon kulkua palvelevat myös terveysvalvonnan osastopalaverit ja eläinlääkintähuollon kokoukset, ja ympäristöterveydenhuollon johtajan käynnit eläinlääkärien vastaanotolle sekä varsinkin eläinlääkintähuollon toimijoihin sähköposti- ja puhelinkontaktit. Pari kertaa vuodessa kokoonnutaan koko ympäristöterveydenhuollon väen voimin. Tietyn aiheen ympärille rakentuvia palavereja pidetään tarpeen mukaan.

Ulkoiseen viestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen. Jokainen työntekijä on omalta osaltaan vastuussa asiakaspalvelusta, neuvonnasta ja opastuksesta. Neuvontaa ja opastusta annetaan puhelimitse, mutta tärkein osa siitä tapahtuu kuitenkin valvonta- ja sairaskäyntien (eläinlääkärit) yhteydessä. Ympäristöterveydenhuollon kotisivujen roolia ulkoisessa tiedonjakamisessa kehitetään resurssien mukaan. Yksiköllä on aktiivinen toimintatapa myös lehdistön suuntaan. Informoimme alueen lehtiä säännöllisesti mm. uimavesitulosten osalta. Uutislouhteisissa asioissa vinkkaamme lehdistölle jutuntekomahdollisuudesta. Niin lehdistön kuin alueradioiden haastattelu- ja lausuntopyyntöihin suhtaudumme aina positiivisesti.

Aluehallintoviraston suuntaan pidetään tiiviisti yhteyttä ohjeistusta tai ohjeistusten tarkentamista vaativissa asioissa.

Kuntayhtymän yleinen viestintämalli soveltuu sellaisenaan myös ympäristöterveydenhuollon käyttöön. Erityistilanneviestintä on osa erityistilannevarautumista. Kuntayhtymän yhteisessä viestintäohjeessa on kriisiviestintäosio, mutta ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmassa on lisäksi tarkennettu ”tiedottaminen erityistilanteissa” – osio.

Ympäristöterveydenhuollon virallisesta tiedottamisesta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja tai hänen varahenkilönsä:

Meeri Rinta-Jouppi, ympäristöterveydenhuollon johtaja, puh.(08) 419 5026, 044 419 5026, e-mail meeri.rinta-jouppi@kalliopp.fi

Piia Junnikkala (varahenkilö), terveystieteiden tutkija, puh. 044 419 5823 e-mail piia.junnikkala@kalliopp.fi

2.9. Valvonnan maksullisuus

Tämän suunnitelman mukainen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Valvontamaksu on arvonnalisäverotonta, koska laskutusperuste on viranomaistyö. Lainsäädännön perusteluissa katsotaan valvontamaksuja tarvittavan kattamaan valvonnasta aiheutuneita kustannuksia ja erityisesti parantamaan valvonnan resursointia. Maksut peritään yhtymähallituksen hyväksymän taksan mukaisesti. Taksa on nähtävissä ympäristöterveydenhuollon toimistossa, Tasangontie 21, Ylivieska. Kohdetyyppikohtaisen tarkastussuunnitelman perusteella voidaan arvioida valvontamaksun suuruus. Ympäristöterveydenhuollon maksutaksaa päivitetään tarpeen mukaan, pääsääntöisesti kerran vuodessa.

2.10. Viranomaistehtävien delegoinnit

Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena Peruspalvelukuntayhtymä Kalliiossa toimii yhtymähallitus.

Kuntayhtymässä on tehty pitkälle viety viranomaistehtävien delegointi viranhaltijoille valvontatoimenpiteiden joustavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi. Pääosa delegoinneista on tehty terveystieteiden tutkijoille ja ympäristöterveydenhuollon johtajalle. Eläinlääkärien tehtäväksi määrätyt tehtävät on delegoitu ympäristöterveydenhuollon johtajan (tällä hetkellä eläinlääkäri) lisäksi tietyiltä osin valvontaeläinlääkärille ja praktikoille.

Myös pakkokeinojen käyttö on delegoitu, jotta toiminta on nopeampaa, joustavampaa ja vaikuttavampaa.

Ympäristöterveydenhuollon asiat ovat hieman epäsuhteessa muihin yhtymähallituksen käsittelemiin kokonaisuuksiin, mutta Peruspalvelukuntayhtymän Kallion organisaatiossa ei ainakaan toistaiseksi ole olemassa vaihtoehtoa olemassa olevalle järjestelylle. Voidaan kysyä, joutuuko yhtymähallitus käsittelemään liian yksityiskohtaisia substanssiasioita, ja toisaalta, riittääkö yhtymähallituksella kiinnostus ympäristöterveydenhuollon yksityiskohtaisiin asioihin suurten kokonaisuuksien rinnalla. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman hyväksymistä ei voida delegoida. Delegoinnit ovat päivitetty edellisen kerran ajan tasalle 19.08.2016, § 69.

2.11. Asiakaspalautte ja toiminnan kehittäminen

Terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon toimipisteissä on käytössä jatkuva asiakaspalautteen kerääminen. Asiakkaiden saatavilla on palautelomakkeita, jotka voidaan palauttaa lukittuun laatikkoon. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kerää palautetut lomakkeet ja antaa palautteen työntekijöille. Myös suullisesti tullut palautte pyritään huomioimaan toimintaa kehitettäessä. Käytössä on myös Hai Pro – läheltä piti -tilanteiden raportointiin. Myös työturvallisuuteen liittyvät läheltä piti –tilanteet raportoidaan ko. järjestelmällä.

Valitukset ohjataan ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka käsittelee ne ja antaa palautteen, sekä raportoi ne sovitun mukaisesti toimialajohtajan vetämässä terveyspalvelujen johtoryhmässä.

2.12. Toiminta erityistilanteissa

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet Helmi, Kalajoki, Kallio ja Selänne ovat laatineet vv. 2009- 2010 yhteisen ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelman, jonka nettiversio on osoitteessa <https://www.erityistilannesuunnitelma.fi>. Suunnitelmaa pääsee lukemaan tunnuksilla, jotka ovat kaikilla ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla, tietyillä kuntayhtymän varautumisen avainhenkilöillä (kuntayhtymäjohtaja ja kehittämispäällikkö) ja peruskuntien johtajilla. Suunnitelman sisällöllisestä päivityksestä huolehtivat ympäristöterveydenhuollon henkilöstöjen edustajat jatkuvan päivityksen menettelyllä. Teknisestä päivityksestä vastaa vuodesta 2016 lähtien ympäristöpalvelupäällikkö Harri Heikkilä Ympäristöpalvelut Helmestä. Yksiköt vastaavat yhdessä sivustojen ylläpitämisestä aiheutuvista kustannuksista. Suunnitelmasta on yksikössä tulostettu paperiversio. Erityistilannesuunnitelman pohjalta on vuonna 2012 rakennettu yhteistyössä myös suunnitelma poikkeusoloihin varautumisesta.

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on myös oma valmiusryhmä, jonka jäsenenä on ympäristöterveydenhuollon johtaja.

2.13. Epidemioiden selvittäminen

Valtioneuvoston asetuksen (n:o 1365/2011) mukaan (3 §) kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä tartuntatautiin vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa sovittava ruokamyrkytys-epidemioiden selvitystyön järjestämisestä. Asetuksen 4 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee nimetä ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämistä varten työryhmä. Työryhmän koostumus on määritelty.

Kallion peruspalvelukuntayhtymän hallitus on nimennyt 16.8.2013, § 86, hygieniatyöryhmän, jonka koostumus vastaa edellä mainitun asetuksen vaatimuksia, ja jonka tehtävänä on mm. epidemioiden selvittäminen. Hygieniatyöryhmä toimii tarvittaessa myös laajemmin erityistilannetyöryhmänä.

Hygieniatyöryhmä pitää toimintavalmiutta yllä kokoontumalla säännöllisesti 2 - 3 kertaa vuodessa ja lisäksi tarpeen mukaan akuuttitilanteissa. Kokoonkutsujana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja.

STM:n asetuksen (251/2007) 4 §:n vaatimustenmukaisuus sekä muihin tehtäviin liittyvä kelpoisuus työryhmässä saavutetaan seuraavalla kokoonpanolla:

- tartuntataudeista vastaava lääkäri
- johtavaa hoitajaa vastaava palvelupäällikkö
- hygieniahoitaja (Ylivieska)
- Nivalan terveyskeskuksen edustus, hoitotyö
- ympäristöterveydenhuollon johtaja (ja vastaava eläinlääkäri, ellei sama)
- terveystieteiden osastopäällikkö (osallistumisosoikeus kaikilla terveystieteillä)
- alueen vesihuollosta vastaavan tahon edustajaksi on kutsuttu tukkuvesiyhtiön Vesikolmion toimitusjohtaja (kattava alueellinen näkemys) ja Ylivieskan vesiosuuskunnan toimitusjohtaja (Ylivieskassa keskusvalvomo)
- asiantuntijaksi tarvittaessa siivoustyön vastuhenkilö
- asiantuntijaksi tarvittaessa jätehuoltoon perehtynyt laitospäällikkö

Varahenkilöinä toimivat jäsenen tehtäviä kulloinkin hoitavat sijaiset tai erikseen nimetyt varahenkilöt.

Talousarviossa on varauduttu ennalta arvaamattomasta näytteenotosta ja asiantuntijapalveluista mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

2.14. Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Valvontasuunnitelman suunnittelukaudelle ja vuosittaiset päivitykset hyväksyy Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus kalenterivuosittain. Hyväksytyt valvontasuunnitelmat toimitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle hyväksymisvuoden loppuun mennessä VYHA – järjestelmän kautta.

2.15. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus arvioi tietoonsa saatetun valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- Suunnittelun toiminnan ja tarkastusten kattavuus
  - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuuden tarkastelu
  - painopisteiden valvonnan toteutuminen
  - toteutunut ajankäyttö suhteessa suunniteltuun ajankäyttöön (tarkastukset, kohteet)
  - tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrän ja laadun tarkastelua sekä kunnan viranomaisen toimenpiteistä asioiden saattamiseksi määräysten mukaisiksi
- Tarkastusten ja näytteiden määrät suhteessa valvontasuunnitelmaan
  - toteutuneiden tarkastusten lukumäärä
  - näytteiden ja analyysien lukumäärä
  - valvontaprojekteihin osallistuminen
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
  - eri lakien mukaisesta valvonnasta kertyneet maksutulot
  - valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen
- Voimavarojen riittävyys ja yhteistoiminta-alueen toimivuus
  - voimavarojen riittävyys suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen sekä riittävyys muuhun lakisääteiseen valvontaan (ei-suunnitelman mukainen)
  - paljonko voimavaroja on käytetty suunnitelmalliseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin
  - erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)

- Toiminnan kehittämistarpeet
  - suunnitelmaa toimenpiteistä, joilla tilannetta voitaisiin parantaa seuraavalla toimikaudella
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset
  - poikkeamat, kehittämiskohteet ja korjaavat toimenpiteet
  - arvio yksikön mahdollisuuksista vastata edellisessä kohdassa todettuihin asioihin

Arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan lisäksi kolme kertaa vuodessa osavuosikatsausten yhteydessä (Maisema – raportointi). Näiden lisäksi strategisten tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosikertomuksessa.

2.16. Raportointi

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksen hyväksymä arviointi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisesta ja toimialakohtaiset toteutumaraportit toimitetaan sähköisesti VYHA –raportoinnilla vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

3. Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmaosiot

3.1 ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA

3.1.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO)

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tarkoituksena on lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua ohjaamalla valvontasuunnitelmien laatimista aluehallintovirastoissa ja kunnissa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Ohjelma sisältää lisäksi eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että vastuutahot varaavat riittävät henkilö- ym. resurssit valvontatehtäviin ja eläinlääkäripalveluihin koko maassa.

Ohjelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolain (Elhl, 765/2009) 8 §:ssä ja valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta (1031/2009) 1 §:ssä.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (23/2006), eläintautilaissa (441/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), sivutuotelaissa (517/2015) ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013).

3.1.2 Kunnan valvontasuunnitelma

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista (ElhL 10 §).

Painopisteenä vuosina 2015 – 2017 on lainsäädännön muutosten täytäntöönpano. Vuoden 2017 painopisteenä on erityisesti uudistuneen eläintautilain ja eläinten lääkitsemislain toimeenpano. Pohjois-Suomen AVI suunnittelee hevosten lääkitsemiseen liittyvää valvontapilottikokeilua. Uusi eläinsuojelulaki ei ole vielä tullut hyväksytyksi eduskunnassa. Tietojärjestelmä Elvi:n käyttöönnotossa seurataan valtakunnallista ohjeistusta. Peruspalvelukuntayhtymässä noudatetaan, soveltuvin osin, valtakunnallisen EHO:n liitteenä olevaa valvonnan painopistesuunnitelmaa.

3.1.3 Voimavarat

3.1.3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Kunta järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut, kiireellisen eläinlääkäriavun sekä elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnan ja kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon siten kuin eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) määrätään. Kunnassa näistä tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen elin. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa yhtymähallitus vastaa ko. tehtävistä. Tarvittavien voimavarojen takaamiseksi on kuntayhtymässä tehty resurssitarpeen kartoitus (liite 1).

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten kunnassa on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkärin virkoja. Jos kunnassa on useampi kuin yksi kunnaneläinlääkärin virka, kunnan on määrättävä kunnaneläinlääkäreiden keskinäisestä tehtävänjaosta. (ElhL 16 §)

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa on seitsemän praktikkoeläinlääkärin virkaa, valvontaeläinlääkärin virka sekä eläintenhoitajan toimi. Eläinlääkintähuollon hallinnollisista tehtävistä ja eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevien laitosten elintarvikelain mukaisesta valvonnasta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja (vuonna 2017) tai muu tehtävään nimettävä henkilö.

Valvontaeläinlääkäri suorittaa elintarvikelain mukaiset tuotantotilojen hygieniatarkastukset sekä valtion toimeksiantotehtävinä hoidettavat eläintautivalvonta-, eläinsuojelu- ja muut valvontakäynnit. Kuntayhtymällä on valvontaeläinlääkärien yhteistoiminnasta sopimus Ympäristöpalvelut Helmen, Kalajoen yhteistoiminta-alueen ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kanssa 1.1.2014 lähtien.

Praktikkoeläinlääkärit vastaavat peruseläinlääkäripalveluista, kiireellisestä eläinlääkäriavusta ja pääasiallisesti tuotantoeläinten terveydenhuollosta. Yksityiseläinlääkärin tarjoamia tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on jossain määrin tarjolla kuntayhtymän toiminta-alueella. Valvontaeläinlääkärin lomien ja vapaiden aikana praktikkoeläinlääkärit sijaistavat häntä valtion toimeksiantotehtävänä hoidettavan valvonnan osalta. Tarvittaessa praktikot voivat avustaa valvontaeläinlääkäriä myös muina aikoina. Päivystysaikoina praktikot vastaavat akuuttien eläinsuojelutapausten hoitamisesta.

Eläintenhoitaja avustaa eläinlääkäreitä ja tekee laboratoriomääryksiä, vastaa yleisestä järjestyksestä sekä osaltaan instrumentihuollosta Ylivieskassa eläinlääkärien yhteisvastaanotolla.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella toimii kolme yksityistä eläinlääkintäklinikkaa: Savisillan eläinklinikka Ylivieskassa ja Eläinklinikka Nivel Nivalassa tarjoavat lemmikkieläimille ajanvarausperusteisia palveluja arkisin. Päivystystä näillä klinikoilla ei ole. Klinikat on lisäksi suljettuna yrittäjien loma- ja muina vapaa-aikoina.

Nikulan Hevosklinikka Kaustisilta tarjoaa pääasiassa hevosille kohdennettuja palveluja Ylivieskan raviradan klinikkatiloissa. Myöskään heillä ei ole päivystystä. Eläinlääkäripalveluja ei ole saatavissa päivystysaikoina Kallion oman eläinlääkintähuollon ulkopuolisilta toimijoilta, joten kuntayhtymän on vastattava sekä pieneläin- että tuotantoeläinpalvelujen saatavuudesta toiminta-alueellaan.

3.1.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Eläinlääkäreitä palkattaessa (myös viransijaisiksi) edellytetään laillistamistodistusta tai väliaikaisen luvan esittämistä kunnaneläinlääkärinä toimimiskelpoisuudesta. Mikäli kirjallista asiakirjaa viransijaisen osalta ei ole vielä käytettävissä, varmistetaan kelpoisuus eläinlääkärirekisterin internet-hakupalvelusta tai puhelimitse Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta.

Mikäli palvelukseen tulee muussa EU/ETA –maassa kuin Suomessa valmistunut eläinlääkäri tai viransijaisuuskelpoisuuden omaava opiskelija, joka ei ole perehtynyt Suomen eläintauti-, eläinsuojelu- tai elintarvikelainsäädäntöön, hän ei osallistu näiden tehtävien hoitamiseen. Pääasiassahan nämä tehtävät hoitaakin valvontaeläinlääkäri ja hänen poissa ollessaan kelpoisuuden omaava praktikkoeläinlääkäri.

Kaikille eläinlääkäreille pyritään mahdollistamaan koulutussuunnitelmalla ja määrärahavaroituksella tarvittava ammatillinen täydennyskoulutus. Videovälitteisen koulutuksen lisääntyminen parantaa mahdollisuuksia osallistua kattavammin koulutuksiin. Koulutuksiin osallistujat jakavat koulutuksessa saatua tietoa kollegoille. Uusille viranhaltijoille / viransijaisille pyritään järjestämään riittävä perehdytys. Lisäksi kuntayhtymässä on aina töissä myös vakinaisia viranhaltijoita, joiden puoleen voi kääntyä. Myös ympäristöterveydenhuollon johtajan eläinlääkärikoulutus mahdollistaa neuvonnan ja tukemisen ongelmatilanteissa.

3.1.4 Tietojärjestelmät

Praktikkoeläinlääkäreiden vastaanotot ja valvontaeläinlääkärin toimisto on liitetty Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ATK- verkkoon. Kaikille eläinlääkäreille ja eläintenhoitajalle annetaan työskentelyn alkamisen yhteydessä (vakinaiset ja sijaiset) oikeudet verkkoyhteyksiin, intraan, yhteisen ajanvarausjärjestelmään ja sähköpostin käyttöön. Jokaisella työntekijällä on käytössä oma työasema.

Praktikkoeläinlääkäreillä on yhteinen ATK-pohjainen ajanvarausjärjestelmä, mutta praktiikkalaitteistot ja ohjelmistot jokainen eläinlääkäri hankkii itse. Valvontaeläinlääkärillä on kannettava tietokone ja sille telakointiasema toimistossa. Valvontaeläinlääkärin käytössä on myös Digian tarkastaja -ohjelmisto, jonne kirjataan tuotantotilojen hygientarkastukset.

Valvontaeläinlääkärillä ja praktikoilla on yhteinen ”viranomaissalkku”, johon on pääsy vain eläinlääkäreillä. Tänne tallennetaan viranomaispäätökset eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnasta. Valtakunnallisia tietojärjestelmiä hyödynnetään tarpeen mukaan. Jokainen viranhaltija hankkii itse niihin käyttöoikeudet ja tunnukset.

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on osaava ATK-tukihenkilöstö, joten käytännön ohjausta ja apua saa tarvittaessa.

3.1.5 Viestintä

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion tärkein sisäinen viestintäkanava on intra. Kaikilla tulosalueemme työntekijöillä on mahdollisuus sen käyttöön. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on sekä kiinteä puhelinverkkoyhteys että kännykkä. Molemmilla vastaanotoilla on keskitetty ajanvaraus- ja päivystyspalvelu. Yhteydenotto on asiakkaille maksutonta sekä normaali ajanvaraus- että päivystysnumeroihin. Valvontaeläinlääkärillä on käytössään kännykkä. Kaikilla eläinlääkäreillä on työpaikaltaan internetyhteydet esim. Sikavan (sikaloiden terveydenhuoltojärjestelmä) ja Nasevan (nautatilojen terveydenhuoltojärjestelmä) seurantatietojen raportointiin. Praktikat ja valvontaeläinlääkäri voivat olla yhteydessä AVIoon suoraan puhelimitse ja sähköpostitse. Poliisin virka-apua pyydetessä toimitaan seuraavasti: Virka-apupyynnö toimitetaan aina kirjallisena Oulun johtokeskukseen faxilla tai sähköpostilla. Kiireellisissä tapauksissa virka-apua pyydetään lisäksi puhelimitse hätäkeskuksesta 112. Ei-kiireellisissä tapauksissa asiasta voi neuvotella tarvittaessa lisäksi vuorossa olevan yleisjohtajan kanssa 029 541 6192.

Kuntayhtymällä on viestintäsuunnitelma. Erityistilanneviestintä tapahtuu erillisen ohjeistuksen mukaan. Ympäristöterveydenhuollon asioiden tiedotusvastaava on ympäristöterveydenhuollon johtaja.

Ympäristöterveydenhuollon tulosalue kuuluu terveystalvelujen toimialaan ja ympäristöterveydenhuollon johtaja kuuluu toimialan johtoryhmään. Ympäristöterveydenhuollon johtaja on myös kuntayhtymän valmiusryhmän jäsen ja hygieniatyöryhmän (toimii erityistilannetyöryhmänä) puheenjohtaja. Yhteistoiminta eri viranomaistahoihin toimii tarvittaessa hyvin.

3.1.6 Maksut

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus hyväksyy maksutaksan, jota tarkistetaan pääsääntöisesti vuosittain. Taksassa määritellään valvontamaksujen suuruus. Taksa pitää sisällään myös klinikkamaksut. Klinikkamaksua kuntayhtymässä peritään vain Ylivieskan yhteisvastaanotolla, joka on varusteltu pieneläinpalveluja varten ja missä toimii myös eläintenhoitaja. Klinikkamaksuissa on käytössä kolmiportainen malli. Luokitteluperusteena on toimenpiteen vaativuus (avustajan tarve) ja muut syyt, lähinnä toimenpiteestä aiheutuva lisäsiivoustarve tai erityiset hygieniavaatimukset sekä kalliiden laitteiden käyttötarve. Myös suoritettavat laboratoriotuimenpiteet on hinnoiteltu taksassa.

Keskitetty yhteydenotto puhelimitse on asiakkaille maksutonta.

Valvontatehtävien hoitamisesta praktikkoeläinlääkäreille maksetaan käytetyn ajan perusteella paikallisen sopimuksen mukaisesti 40 €/h erilliskorvauksena ja lisäksi matkakorvaukset. Myös silloin, jos praktikko joutuu lähtemään valvontaeläinlääkärin avuksi (pyynnöstä), maksetaan korvaus samalla periaatteella.

3.1.7 Valvonnan toimeenpano

Kunnan on huolehdittava eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. (ElhL 15 §)

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa Eläinlääkintähuoltolain (765/2011) 15 §:n mukainen valvonta on eriytetty praktiikasta perustamalla valvontaeläinlääkärin virka. Viran työajasta 30 – 40 % kohdentuu pääosin kuntayhtymän alueen maidontuotantotilojen hygienia tarkastuksiin (EY-asetus N:o 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä, liite III, jaksot IX, luvut I ja II) ja vastaavasti 60 – 70 % valtion toimeksiantotehtäviin.

Valvontaeläinlääkärin vuosilomien ja lyhyiden poistumien aikana sekä akuuteissa tapauksissa virka-ajan ulkopuolella praktikkoeläinlääkärit hoitavat valvontaeläinlääkärille kuuluvia tehtäviä. Praktikkoeläinlääkäreille tehtävistä suoritetaan paikallisen sopimuksen mukainen tuntikorvaushinta ja kilometrikorvaukset.

Valvontaeläinlääkärin toimisto sijaitsee Ylivieskassa terveystalvelun toimitilojen yhteydessä (Tasangontie 21). Valvontaeläinlääkärillä on käytettävissä ATK-laitteet ja verkkoyhteydet sekä muut valvonnan kannalta tarpeelliset välineet. Valvontaeläinlääkäri ja sijaiset dokumentoivat suoritteensa lainsäädännön ja mm. aluehallintoviranomaisten (maksatukset) vaatimusten mukaisesti. Dokumentaatiota (voi olla sekä paperidokumentteja että sähköistä tietoa) säilytetään valvontaeläinlääkärin toimistossa. Virkaeläinlääkärin käytössä on yhteinen, sähköinen salkku, jonne sekä valvontaeläinlääkäri että praktikot tallentavat valvontatehtäviin liittyviä dokumentteja tiedonkulun parantamiseksi.

Valvontaeläinlääkäri myös antaa lainsäädännön edellyttämät ilmoitukset Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Valvontasuoritteista hän on raportointivelvollinen Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon johtajalle.

Myös praktikkoeläinlääkärit raportoivat eläntauti-, eläinsuojelu- ja lääkekirjanpidon sekä muista mahdollisista tarkastuksista Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Eläinsuojelutarkastuksista, ja tarpeen mukaan muusta asiasta, tehdään ilmoitus myös poliisille. Lisäksi valtion maksamista suoritteista ilmoitus ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka kerää valtiolle menevän laskutuksen ja lähettää laskutuskoosteen aluehallintovirastoon. Kaikista eläinlääkinnän suoritteista toimitetaan yhteenveto kolme kertaa vuodessa ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka siirtää tiedot Maisema -raporttiin.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuollon suunnitelmallisen valvonnan suunnitellut tarkastukset on kerätty liitteeseen 1b. Niissä tapauksissa, missä lainsäädäntö sallii harkintaa, valvontaa toteutetaan riskiperusteisena. Riskikartoitus on tehty vuodelle 2015.

3.1.7.1 Eläinten terveyden valvonta

3.1.7.1.1 Eläntävalmius

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollolla on suunnitelma toimintojen järjestämisestä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelmissa varaudutaan varmistamaan välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoitaminen myös normaalista poikkeavissa tilanteissa.

Eläntauti- ja zoonosivalmiudesta vastaa normaalioloissa virka-aikana pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri toimii myös Pohjois-Suomen aluehallintoviraston valmiuseläinlääkärinä.

3.1.7.1.2 Eläntäepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen

Jokainen kuntayhtymän virkaeläinlääkäri, joka saa tietoonsa tai epäilee lakisääteisesti vastustettavaa eläntautia tai zoonosia, on velvollinen välittömästi ilmoittamaan asiasta läänineläinlääkärille ja/tai valvontaeläinlääkärille. Tietoonsa tulleista eläntäepäilyistä valvontaeläinlääkäri ilmoittaa (lainsäädännön mukaisesti) läänineläinlääkärille asianosaisille kunnalliseläinlääkäreille, terveystoimikunnille (zoonosien) ja omalle esimiehelleen. Epäselvissä ja/tai vakavissa eläntätauti- ja zoonosiongelmissa turvaudutaan aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreihin tai päivystävään läänineläinlääkärin. Velvoite ilmoittamisesta ilmoitettavien eläntautien ja erikseen lueteltujen zoonosien osalta on kirjattu maa- ja metsätalousministeriön eläntätauti-ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antamaan asetukseen (1010/2013).

Vastustettavat ja ilmoitettavat eläntätaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi Eviran internetsivuilla.

Evira myös ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläntätauteja tutkivista laboratorioista.

Kunnaneläinlääkärit / yhteisvastaanotot ilmoittavat keskinäisen sopimuksen mukaisesti kuukausiyhteenvetona kuntayhtymän alueella epäillyistä tai todetuista eläntätaudeista Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.

3.1.7.1.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus eläimille

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläntätaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveystarkastuksen vähimmäistasosta. Siipikarjaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan ja scrapien varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on tällä hetkellä terveystalvovnonnan piirissä munintakanaloita, lammastiloja ja satunnaisesti keinosiemennyssonneja tuottavia tiloja. Raakamaidon laajamittainen tilamyynti on myös mahdollinen, mutta tällä hetkellä tiedossa ei ole tällaisia tiloja. Vuonna 2016 Ylivieskassa aloitettiin pienimuotoisesti raakamaidon automaattimyynti tilalta erillisestä myyntitilasta.

Valvonnan toteuttaminen on pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla, mutta muiden kunnaneläinlääkäreiden osallistuminen valvontaan on mahdollista.

3.1.7.1.4 Vesiviljelylaitosten terveystalvovnta

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella ei ole vesiviljelylaitoksia.

3.1.7.1.5 Muu eläintalvovnta

Evira pyytää vuosittain **seurantanäytteiden ottamista** erillisen suunnitelman mukaisesti. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa näistä näytteenotoista vastaa valvontaeläinlääkäri Pohjois-Suomen aluehallintoviraston pyyntöjen mukaisesti. Valvontaeläinlääkärin ohella muut kunnaneläinlääkärit voivat osallistua näytteenottoihin.

Eläinten keinollisen lisääntymisen talvovntasta vastaavat valvontaeläinlääkäri ja praktikat kulloinkin kyseessä olevan tarpeen ja ohjeistusten mukaisesti.

Kyyhksylakkoja ei ole kuntayhtymän toiminta-alueella.

3.1.7.2 Eläinten lääkitsemisen talvovnta

Uusi laki eläinten lääkitsemisestä tuli voimaan 1.12.2014. Lain mukaisia viranomaisia kunnassa eläinten pitopaikoissa tehtävän talvovnonnan osalta ovat kunnaneläinlääkärit aluehallintoviranomaisten määräysten toteuttajina. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa tehtävistä vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa myös muut kunnaneläinlääkärit. Pohjois-Suomen AVI suunnittelee hevosten lääkitsemiseen liittyvää talvovntapilottikokeilua vuodelle 2017. Kuntayhtymä osallistuu pilottiin AVIn pyyntöjen mukaisesti.

3.1.7.3 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

3.1.7.3.1 Sisämarkkinakauppa

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava rekisteröintiä (EIL, 60 §; MMMa 1024/2013, 4 §) tai tuontilupaa (EIL, 63 §) Evirasta.

Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eritä TRACES – järjestelmän avulla ja määrää kunnaneläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuvat erät.

Mikäli aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa muu kunnaneläinlääkäri. Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri / muu kunnaneläinlääkäri neuvottelee aluehallintoviraston kanssa ja toimii saatujen ohjeiden mukaisesti. Kuntayhtymän alueelta löytyy tarvittaessa karanteenitiloiksi sopivia tuotantoeläintiloja. Raportoinneissa ja seurannassa käytetään TRACES – järjestelmää, jonka käyttöön on koulutettu aluehallintoviraston toimesta kunnaneläinlääkäreitä.

Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien MMMa 1024/2013 liitteen 2 mukaisten erien tarkastamista, jos se on tarpeen.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES – järjestelmässä.

3.1.7.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kunnaneläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja

MMMa 832/2013 liitteen I eläimiä ja tuotteita vietäessä käytetään turvapaperille tulostettuja eläinlääkärintodistuksia (ei koske lemmikkejä eikä tuliaisten vientiä). Turvapaperille laaditut eläinlääkärintodistuslomakemallit ovat tilattava Evirasta. Kunnaneläinlääkärit tilaavat tarvittaessa todistuslomakkeet ja vain he voivat myöntää todistuksia. Todistuksen myöntänyt eläinlääkäri arkistoi todistusjäljennöksen ja säilyttää sitä 3 vuoden ajan. Toimenpiteen kustannukset peritään viejältä.

3.1.7.5 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Evira huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo lain ja sen nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Eviran palveluksessa oleva tai tähän tehtävään valtuuttama rajaeläinlääkäri. (Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 1192/1996, 8 a §)

Mikäli aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa joku muu kunnaneläinlääkäri. Toimenpiteistä valvontaeläinlääkäri neuvottelee aluehallintoviraston kanssa ja toimii saatujen ohjeiden mukaisesti.

3.1.7.6 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Voimassa olevan eläinsuojelulain noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Eläinsuojelulain mukainen valvonta kuvataan Eläinsuojelulain (EsL 247/1996) 4. luvussa.

Paikalliset eläinsuojeluviranomaiset on määritelty Eläinsuojelulain 3. luvun 36 §:ssä: *Kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija ja poliisi valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä lopetusasetuksen noudattamista kunnan alueella.* Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella eläinsuojeluvalvonta on pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla. Praktisoivat eläinlääkärit osallistuvat valvontaan tarpeen mukaan; esimerkiksi valvontaeläinlääkärin vapaiden aikana, normaalin työajan ulkopuolisina aikoina akuuteissa tapauksissa sekä valvontaeläinlääkärin pyynnöstä toisena tarkastajana.

Kunta suunnittelee epäilyyn perustuvan ja ilmoituksenvaraisten kohteiden eläinsuojeluvalvonnan. Erikseen on suunniteltava kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi.

3.1.7.6.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäilyyn perustuva eläinsuojeluvalvonta (EsL39 §) kattaa arvion mukaan lähes 80 % kaikesta eläinsuojeluvalvonnasta, ja suunnitelmanmukaista eläinsuojeluvalvontaa on noin 20 %. Valvontaeläinlääkäri vastaa valvonnan perusteella annettavista kielloista ja määräyksistä sekä niiden toteutumisesta. Mikäli ongelmatilanteiden osalta on tarpeellista harkita uhkasakkoa, valvontaeläinlääkäri pyytää toimenpidettä aluehallintovirastolta. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös 44 §:n mukaisista kiireellisistä toimenpiteistä. Tilapäisen hoidon saamiseksi lemmikeille valvontaeläinlääkäri voi hyödyntää löytöeläinten pitopaikkoja. Tuotantoeläinten osalta pyritään tekemään yhteistyötä alueen lomituspalvelujen kanssa (Nivala huolehtii Nivalan, Sievin ja Ylivieskan lomituspalveluista ja Kalajoki Alavieskan lomituspalveluista). Valvontaeläinlääkäri voi

tarvittaessa pyytää apua praktikkoeläinlääkäreiltä tarkastusten suorittamiseen, erityisesti silloin, jos on pelättävissä, että tarkastuksen suorittamiseen liittyy uhkaa.

3.1.7.6.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta kohdistuu kuntayhtymän alueella eläinsuojelulain 24 §:n mukaiseen ammattimaiseen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaan seura- ja harraste-eläintenpitoon. Tällaisia kohteita on kartoituksen mukaan noin 30 kappaletta, ja niissä käyntitiheys on suunnitelman mukaan kerran vuodessa. Luettelo ilmoituksenvaraisista valvontakohteista on valvontaeläinlääkärillä.

3.1.7.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset on määrätty MMM:n asetuksessa N:o 1193/2011 ja 1192/2011. Aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita Eviran vuosittaisen valvontaohjeen mukaisesti. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa sivutuotevalvonnasta vastaa pääosin valvontaeläinlääkäri.

Kunta suunnittelee aluehallintoviraston tarkastettaviksi päättämien laitosten ja toimijoiden valvonnan toteuttamisen ja raportoinnin määräaikoja noudattaen.

3.1.7.7.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat

Aloitettaessa MMMa 783/2015 mukainen käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan (haaskatoiminta), on toiminnasta tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille, Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa valvontaeläinlääkärille. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista ja se tehdään kirjallisesti. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin (Eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki 238/2010). Haaskaruokintaan käytetyn sivutuotteen määrästä on tehtävä ilmoitus kuukausittain sekä sen alueen kunnaneläinlääkärille (valvontaeläinlääkäri), mistä sivutuote kerätään että sen kunnan kunnaneläinlääkärille (valvontaeläinlääkäri), missä ruokinta tapahtuu.

Myös muihin erityisiin ruokintatarkoituksiin sivutuotteita käyttävän toimijan tai käsittelijän on tehtävä aloitusilmoitus valvontaeläinlääkärille, joka joko rekisteröi tai hyväksyy käyttäjät (sivutuotelaki 517/2015). Toimijoiden valvonta kuuluu valvontaeläinlääkärille.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on yksi sivutuotelaitos, jota valvotaan valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti, kun valvonnasta saadaan tieto.

3.1.7.7.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Kokonaisten märehitjoiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden, pienteurastamoista ja pienleikkaamoista peräisin olevien luokan 2 ja 3 teurassivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla (MMMa 783/2015). Kotiteurastuksen sivutuotteiden, teurastuspaikoista ja pienimuotoisista leikkaamoista peräisin olevien luokan 2 ja 3 sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Toimijan on pidettävä kirjaa haudattujen raatojen tai sivutuotteiden määrästä, luokista ja eläinlajeista sekä hautauspäivämääristä ja – paikoista. Hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa.

Kallion alueen kunnat kuuluvat nautojen ja lampaiden raadonkeräilyalueeseen. Sen sijaan sikojen ja siipikarjan osalta kuulutaan syrjäiseen alueeseen. Turkiseläinten kokonaisten raatojen osalta kuntayhtymän kunnat, paitsi Alavieska, kuuluvat syrjäiseen alueeseen.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella toimii yksi pienimuotoinen lihanleikkaamo, joka käsittelee vain sianlihaa. Leikkaamolla on omavalvonnassaan kuvaus sivutuotteiden hävittämisestä. Leikkaamon sivutuotteiden valvonnasta vastaa laitosta valvova eläinlääkäri. Muilta osin valvontaeläinlääkäri valvoo säädösten mukaista sivutuotteiden hävittämistä. Tarvittaessa hän tarkastaa kirjanpidon hautauksista.

3.1.7.8 Täydentävien ehtojen valvonta

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä.

Kunnan tehtäviin kuuluvia perustarkastuksia ovat eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniatarastukset, salmonellavalvonta, munantuotantotilojen hygieniavalvonta, vierasainevalvontaohjelman ja kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen näytteenotto sekä lääkekirjanpidon valvonta.

Suurimman osan näistä perustarkastuksista suorittaa valvontaeläinlääkäri. Munantuotantotilojen salmonellanäytteenoton (kerran vuodessa) ja hygieniavalvontakäynnin (kerran vuodessa) voi suorittaa myös praktikkoeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäriin tai muun virkaeläinlääkäriin tulee toimittaa selkeät tarkastuspöytäkirjat viivytyksettä Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon mahdollista tukivalvonnan laajentamista varten. Kopiot tarkastuspöytäkirjoista valvova viranhaltija säilyttää tiedostoissaan.

3.1.8 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

3.1.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Kunnan/yhteistoiminta-alueen on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaitensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella (ElhL 11 §). Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella on kartoituksen mukaan 325 nautatilaa, joista lypsykarjatiloja 268. Sikatiloja on 12, lammastiloja 9, hevostiloja 110 ja siipikarjatiloja 3 kappaletta. Turkistarhoja on vain 4 ja mehiläistarhoja 3 kappaletta. Kaksi viimeksi mainittua ryhmää työllistävät hyvin vähän kunnalliseläinlääkäreitä.

Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella (ElhL 11 §). Muiden kotieläinten (lemmikit) määräksi kuntayhtymän alueella on arvioitu yli 4000 kappaletta. Koska peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella ei ole ajallisesti kattavasti saatavissa niille tarkoitettuja palveluja, myös niille pyritään järjestämään perustason palvelut kuntayhtymän Ylivieskan vastaanotolla. Yksityisiä palveluja on tarjolla pääosin arkipäivisin, mutta ei aina silloinkaan.

Sisältö

Peruseläinlääkäripalveluilla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa (ElhL 3 §).

Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennalta ehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojellullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut

3.1.8.1.1 Puhelinneuvonta

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa asiakkailta on mahdollisuus saada maksutonta puhelinneuvontaa kaikkina vuorokauden aikoina kahdesta puhelinnumerosta.

Ei-kiireellisiä tapauksia koskeva neuvonta on keskitetty arkiamuille (ma – pe) klo 8.00 – 9.30. Vastaanottoajan jälkeen puhelut, ja näin myös kiireinen puhelinneuvonta, ohjataan kummastakin palvelunumerosta yhden eläinlääkärin kännykkään, joka vastaa siitä kello 16 asti. Päivystysaikoina palvelee kaksi keskitettyä puhelinnumeroa.

3.1.8.1.2 Sairaanhoidto

Eläinten sairaanhoitopalveluita tarjotaan tarpeen mukaisesti arkisin virka-aikana. Hyötyeläimiä hoidetaan niiden pitopaikoissa, missä suoritetaan myös tarvittavat leikkaukset (nautojen vierasesineleikkaukset, juoksutusmahaleikkaukset ja keisarileikkaukset). Lemmikkieläimet hoidetaan pääasiassa Ylivieskan vastaanotolla, missä on myös avustava eläinlääkäri.

3.1.8.1.3 Terveystarkastus

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämiseksi. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroitot sekä koirien kastroitot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua, ja kaikkia edellä mainittuja palveluja on saatavissa Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuollossa. Myös märehäntäjien, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyviä tarkastuksia ja hoitoja on tarjolla kysyntää vastaavasti.

3.1.8.1.4 Eläinten lopetus

Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluvat tarjolla oleviin peruseläinlääkäripalveluihin. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta.

3.1.8.1.5 Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten kuuluu peruseläinlääkäripalveluun.

3.1.8.1.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. (ElhL 11 § ja 12 §)

Tiloilla on taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimusten solmiminen eläinlääkärien kanssa, ja sopimukseen kuuluvien tarkastuskäyntien toteuttaminen ajoissa ja vaaditussa laajuudessa.

Kunnan praktikkoeläinlääkäriresurssit on mitoitettu siten, että henkilöstöä riittää tuotantoeläinten terveydenhuoltotehtäviin. Kaikki praktikkoeläinlääkärit osallistuvat terveydenhuoltotyöhön. Terveystarkastusopimuksia on kuntayhtymän alueella tehty kunnalliseläinlääkärien kanssa seuraavasti: Nautatiloista 204 (sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa 182), joten terveydenhuoltosopimus on noin 63 prosentilla kaikista nautatiloista. Kaikki sopimustilat eivät ole pyytäneet käyntejä säännöllisesti. Sikatiloista on terveydenhuoltosopimus kaikilla tiloilla, eli 12 kpl, ja ne on tehty pelkästään kunnalliseläinlääkärien kanssa. Terveystarkastukseen on arvioitu kuluvan noin yksi henkilötyövuosi. Käytettävissä olevilla eläinlääkäriresursseilla tähän kysyntään pystytään vastaamaan.

3.1.8.2 Yksityinen palvelutarjonta

Kunnan on palvelun mitoitusta suunniteltaessa otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan on välttämätöntä järjestää arkipäivisin virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu muille kotieläimille kuin hyötyeläimille vain, jos palvelua ei ole muuten saatavissa yhteistoiminta-alueella. (ElhL 10 § ja 11 §)

Eläinlääkintähuoltolain 13 § edellyttää, että kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina.

Kuntayhtymän alueella ei toimi ajallisesti kattavaa pieneläinten tai hevosten eläinlääkintäpalvelua, siksi kuntayhtymän tarjoamat peruseläinlääkäripalvelut ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottaminen ovat välttämättömiä. Yksityisiä palveluntuottajia alueella on kolme.

3.1.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. (ElhL 13 §)

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat, ja Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa tarjotaan sekä tuotanto- että muille eläimille, akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarinleikkaukset koirille, kissoille ja märehijöille suoritetaan, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita (pieniä) pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitoaikaan.

Pieneläinten luunmurtumissa suoritetaan välttämätön immobilisaatio. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 13 §)

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella toimii kaksi päivystysrengasta. Toiseen kuuluu Alavieska ja Ylivieska, Kalajoen kaupunki sekä Merijärven kunta. Toiseen alueeseen kuuluvat Nivala ja Sievi. Mikäli kaikki virat ovat täytettynä, kumpaankin päivystysrengaskaaseen kuuluu viisi eläinlääkärinä. Maakunnallisesta / Oulun eteläisen kuntien yhteisestä päivystyksestä on keskusteltu, mutta toteutuskelpoista mallia ei ole toistaiseksi löydetty. Päivystykset toimivat nykyisellään hyvin.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkäriin käyntiä eläimenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua. (ElhL 13 §)

Tuotanto- ja lemmikkieläinpäivystystä ei ole eriytetty, koska päivystysaikana hoidettavien eläinten määrä on sellainen, ettei ole järkevää eikä kustannustehokasta järjestää erillispäivystyksiä.

Eriyttäminen olisi lisäksi hyvin ongelmallista, koska alueella ei ole yksityisiä palveluja, ja pelkästään kunnallisesti hoidettuna päivystystiheydet kasvaisivat sietämättömiksi. Mikäli pieneläinten päivystyspalvelut ostetaan yksityiseltä taholta liian kaukaa, asiakkaan kynnys lähteä nousee, ja tämä voi johtaa jopa eläinsuojelullisiin ongelmiin potilaan kannalta.

Valvontaeläinlääkäri ei osallistu päivystyksiin, vaan kiireiset eläinsuojelulain mukaiset virkatehtävät päivystysaikana hoitavat päivystävät praktikkoeläinlääkärit.

Päivystysalueilla on järjestetty keskitetty puhelinpalvelu yhteydenottoja varten.

3.1.8.4 Saatavuus- ja laatuavoitteet

Ajanvaraus

Peruseläinlääkäripalveluita hyötyeläimille ja kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kahdesta kiinteästä palvelupisteestä. Nivalassa on kolmen eläinlääkärin tuotantoeläinvastaanotto ja Ylivieskassa neljän eläinlääkärin yhteisvastaanotto. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee lisäksi eläintenhoitaja. Ylivieskan yhteisvastaanotolla tarjotaan myös vähintään peruseläinlääkäritason palvelut koko kuntayhtymän alueen muille kotieläimille (pieneläimet). Arkiaamuisin kummallakin vastaanotolla on keskitetty yhteydenottopalvelu, ja eläinlääkäreillä on yhteinen ajanvarausjärjestelmä. Asiakkaalla on mahdollisuus esittää toivomus eläinlääkäristä, jonka palveluja hän haluaa käyttää, ja toivetta pyritään mahdollisuuksien mukaan noudattamaan.

Yksi kummankin vastaanoton eläinlääkäreistä vastaanottaa kiireisiä avunpyyntöjä aamuvastaanoton jälkeen kello 16 saakka. Muille kuin kiireisille vastaanottoajoille on varattu omat ajat eläinlääkärien keskinäisellä sopimisella. Ylivieskan vastaanotolla pieneläimien ajanvarausvastaanottoa hoitaa päivittäin pääsääntöisesti yksi eläinlääkäri ja hänen apunaan eläintenhoitaja.

Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. (ElhL 14 §)

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion eläinlääkintähuolto tarjoaa palvelut normaalitilanteissa seuraavasti: Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestyy viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset voidaan lomakauden ulkopuolella varata selvästi alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Peruseläinlääkäripalvelut on järjestetty siten, että kaikki asiakkaat saavat palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkärinavun resurssit on mitoitettu siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettu siten, että päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pidempikin, mutta välitön ensiapu pyritään antamaan omassa vastaanottopisteessä.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kunnat eivät subventoi matkoista johtuvia kustannuksia, koska matkat toiminta-alueella on kohtuulliset eikä niistä katsota aiheutuvan sellaisia kustannuksia, että eläinlääkärinapua ei pystyttäisi tästä syystä käyttämään.

Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Eläinlääkintähuollon vastaanottotiloissa on asiakkaiden saatavilla palautelomakkeita sekä lukittu laatikko niiden palauttamista varten. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kokoaa palautteen ja

palauteasiat käsitellään yhdessä eläinlääkärien kanssa. Palautelomakkeessa ei kysytä asiakkaan henkilöllisyyttä, joten yleinen palaute on nimetöntä. Tärkeimmät asiat ja mahdolliset taloudellista panostusta vaativat esitykset ympäristöterveydenhuollon johtaja vie terveystalouden johtoryhmään. Pienemmät kehitysesitykset voidaan ottaa suoraan käytäntöön.

Praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri ohjaavat suullisissa valitustapauksissa ensisijaisesti ottamaan yhteyttä ympäristöterveydenhuollon johtajaan. Muutamia valituksia tulee vuosittain sähköisesti kuntayhtymän kirjaamon kautta. Kaikki kirjalliset valitukset (tai yhteydenotot) käsitellään, ja niistä annetaan palaute joko sähköisesti tai kirjeellä. Ympäristöterveydenhuollon johtaja pyrkii, jos on kysymys lähinnä ihmissuhdeasiasta, neuvottelemalla ja asian osapuolia kuulemalla selvittämään asian. Mikäli valitus koskee ympäristöterveydenhuollon johtajan tekemisiä, valittaja ohjataan ottamaan yhteyttä terveystaloudenjohtajaan.

Päätöksiin tai määräyksiin liittyvissä asioissa annetaan oikaisuvaatimus- tai valitusosoitus. Normaalit korvausasiat käsittelee ympäristöterveydenhuollon johtaja ja hän pyytää tarvittaessa lausunnon Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Mikäli kuntayhtymä todetaan isännänvastuuperiaatteella korvausvelvolliseksi, kuntayhtymä tai kuntayhtymän vastuuvakuutus korvaa asianomistajalle vahingon. Mikäli asianomistaja on tyytymätön ratkaisuun, hän voi esittää oikaisuvaatimuksen yhtymähallitukselle.

Eläinlääkärien osalta on lakisäätösten henkilövakuutusten lisäksi voimassa kuntayhtymän vastuuvakuutus. Nykyisessä vastuuvakuutuksessa on omavastuu 1 000 € ja vakuutusmäärä henkilö- ja esinevahingoissa 1 000 000 € vahinkotapausta kohden. Vastuuvakuutukseen sisältyy myös alle omavastuun jäävien vahinkojen korvausvastuun selvittäminen.

3.1.8.5 Toimitilat ja välineresurssit

Peruseläinlääkäripalveluita hyötyeläimille ja kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kahdesta kiinteästä palvelupisteestä. Nivalassa on kolmen eläinlääkäriin tuotantoeläinvastaanotto ja Ylivieskassa neljän eläinlääkäriin yhteisvastaanotto. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee lisäksi eläintenhoitaja.

Molemmilla vastaanotoilla on henkilökunnalle sosiaalilomat peseytymis- ja lepotiloineen. Molemmilla vastaanotoilla on työvaatteiden pesumahdollisuus.

Lääkkeille on sekä kylmäsäilytys- että muuta säilytystilaa. Huumausaineiksi luokitettaville lääkkeille on erillinen ”kassakaappisäilytys”.

Mikroskoopit, UÄ-laitteet, pulttipistoolit sekä tavanomaisia instrumentteja on saatavissa kuntayhtymän hankkimana vastaanotoilla. Ylivieskassa on runsaampi varustus pieneläininstrumentteja sekä niiden puhdistuslaitteet. Myös Nivalan vastaanotolle on hankittu pesukone ja autoklaavi.

Ylivieskan vastaanottotilat (Katajistontie 2) ovat klinikkatasoiset, joten ne täyttävät eläinlääkintähuollon toimitiloille asetettavat vaatimukset. Tilojen varustelutaso mahdollistaa myös peruseläinlääkäritason leikkaustoiminnan. Instrumenttihuoltoa voidaan tehdä sekä vastaanotolla että Ylivieskan terveyskeskuksen välinehuollossa. Ylivieskan vastaanotolla on myös UÄ-varustus pieneläimille sekä laitteistot tavallisimpien verinäytteiden tutkimiseen. Vaativammassa analytiikassa eläinlääkärit tukeutuvat ulkopuolisiin laboratorioihin. Röntgeniä ei Peruspalvelukuntayhtymä Kallion vastaanotoilla ole. Ylivieskan vastaanotolla peritään pieneläinpotilailta klinikkamaksua.

Nivalassa on tuotantoeläinlääkinnän tarpeita vastaavat tilat (Pajatie 1 C), joten tällä hetkellä kuntayhtymän vastaanottotilat ovat hyvät ja tarkoituksenmukaiset.

Molemmilla vastaanotoilla on siivous ja jätehuolto järjestetty. Ylivieskassa on pakastin, jossa voidaan varastoida tuhkaukseen tai hävitykseen meneviä pieneläinten raatoja.

Ylivieskan vastaanotolle ostetaan turvallisuuspalveluja sopimus pohjaisesti tarpeen mukaan erityisesti päivystysaikoina.

3.1.9 Ostopalvelut

Kuntayhtymällä ei ole ostopalvelusopimuksia eläinlääkintäpalvelujen järjestämiseksi.

3.1.10 Perustason ylittävät palvelut

Erikoiseläinlääkäripalvelut

Kuntayhtymä ei ole sitoutunut antamaan perustason ylittäviä palveluita, mutta mikäli henkilöresursseja on riittävästi, ja eläinlääkäreillä on ammattiosaamista, sallitaan perustason ylittävien palvelujen tarjoaminen asiakkaille. Myös jatkokouluttautumiseen annetaan resurssien mukaan mahdollisuus.

Kuntayhtymän eläinlääkäreissä ei ole tällä hetkellä erikoiseläinlääkäreitä, eikä kuntayhtymä tarjoa erikoiseläinlääkäripalveluita. Tuotantoeläinpuolelle valmistunee erityiseläinlääkäri vuoden 2017 aikana.

Remissiomahdollisuus

Virallisia sopimuksia erityistason palvelujen ostamiseksi ei ole, mutta Savisillan eläinklinikalle on saatu vaikeampia lemmikkieläinpotilaita sopimalla tapauskohtaisesti toimijoiden kesken. Pieneläinpotilaita on ohjattu myös hakeutumaan erityiseläinlääkäritason palveluja tarjoaville yksityisille klinikoille (esim. Kokkola, Oulu) tai Yliopistolliseen Eläinsairaalaan Helsinkiin. Myös hevostapauksien ylimpänä erityistason hoitopaikkana on Yliopistollinen Eläinsairaala. Hevospotilaille palvelua haetaan omistajalähtöisesti yleensä erikoisklinikoilta.

Laboratoriopalvelut

Erityistilanteissa tarvittavien palvelujen saatavuus ja hinnoittelu on sovittu kirjallisesti pääasiallisen laboratorioyhteistyökumppanin Eurofins Scientific Finland Oy:n (sopimusaikaan Maintpartner Oy) Kokkolan laboratorion kanssa.

Mastiittinäytteiden tutkiminen tapahtuu Eurofins Scientific Finland Oy:n Kokkolan laboratoriossa, jonne laboratorio on järjestänyt päivittäin kuljetuksen tai näytteet voi lähettää postitse. Myös Haapavedellä sijaitsevan Hakalabin palveluja käytetään. Näytteet toimittavat pääsääntöisesti tuottajat itse.

Salmonellanäytteitä menee edellä mainitulla kuljetuksella Eurofins Scientific Finland Oy:n Kokkolan laboratorioon tiiviissä kuljetusastioissa, mukana luonnollisesti tarkat lähetteet. Vastaukset tulevat sähköpostitse eläinlääkäreille ja asiakkaille. Eurofins Scientific Finland Oy:n Kokkolan laboratorio on Eviran hyväksymä salmonellatutkimuslaboratorio.

Pieneläinten diagnostisia näytteitä eläinlääkärit toimittavat itseohjautuvasti valitsemiinsa laboratorioihin. Joitakin pikamäärityksiä pystytään tekemään myös Ylivieskan vastaanoton laboratoriossa.

Salmonella- ja muita eläintautinäytteitä toimitetaan lainsäädännöllisten vaateiden mukaisesti tai ohjaavien viranomaistahojen opastuksessa yleisimmin Eviran laboratorioihin. Eviraan tutkittavaksi menevät näytteet toimitetaan tiiviisti, mutta pilaantumista estävästi pakattuina joko matkahuollon

tai postin kautta. Mikäli on tarve saada näytteitä nopeammin tutkimuksiin, voidaan käyttää kuriirilähetyksiä.

3.1.11 Seuranta, arviointi ja raportointi

3.1.1.1 Kunnan suunnitelma

Eläinlääkintähuollon suunnitelma hyväksytetään osana ympäristöterveydenhuollon yhteistä valvontasuunnitelmaa Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksessa. Suunnittelukauden 2015 – 2019 suunnitelma on toimitettu Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle 31.12.2014 mennessä. Suunnitelman teossa käytetään pohjana Eläinlääkintähuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa 2015 – 2019. Vuosittaiset päivitykset hyväksytään yhtymähallituksessa ja toimitetaan sähköisesti VYHA-järjestelmässä aluehallintovirastolle tiedoksi.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointi edelliseltä vuodelta tehdään yhdessä muun valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin kanssa seuraavan vuoden alussa. Vuoden 2017 toteumaa arvioidaan siis vuoden 2018 alussa. Toteutumisen arviointi hyväksytään yhtymähallituksessa, minkä jälkeen se toimitetaan aluehallintovirastolle maaliskuun loppuun mennessä. Suunnitelman arvioinnissa käytetään Eviran ohjetta 15908/2 ja sen raportointiliitettä.

Kunta seuraa terveydenhuoltokäyntien ja valvontatehtävien toteutumista myös vuoden aikana ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi.

Aluehallintoviraston suorittamaa kunnan suunnitelman ja sen toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

3.1.1.2 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilasta käyvät ilmi sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanotto-ikäntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto liitetään kunnan suunnitelman toteutumisen arviointiin ja toimitetaan arvioinnin yhteydessä vuosittain aluehallintovirastolle.

3.1.1.3 Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VYHA (valvonnan toteutumisen arviointikysely) maaliskuun loppuun mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei ole välttämätöntä kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Haluttaessa nekin voidaan arvioinnissa kertoa.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset jokainen suoritteiden toteuttaja toimittaa Pohjois-Suomen AVI:lle, ja tarvittaessa pyytää esitutkintaa poliisilta, sekä arkistoi Kallion eläinlääkärien yhteiseen sähköiseen viranomaissalkkuun / paperisena kansioon
- eläinten terveysvalvontaan liittyvät käynnit raportoi jokainen suorittaja. Terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat valvontaeläinlääkäri toimittaa mahdollisimman nopeasti aluehallintovirastolle.
- tautiepäilyt raportoi jokainen toimija voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä arkistoi Kallion eläinlääkärien yhteiseen sähköiseen viranomaissalkkuun/paperisena kansioon

- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota: Tarkastuksen suorittaja (praktikko) toimittaa tarkastusta koskevat tiedot matkalaskuineen suoritteen syntymisen jälkeen ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka huolehtii maksuunpanosta ja edelleen laskutuksesta. Valvontaeläinlääkäri toimittaa vastaavat tiedot kalenterikuukausittain ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka vastaa suorien kustannusten maksutuksesta ja laskutuksesta.
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.: ympäristöterveydenhuollon johtajan vastuulla
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet: Todetusta tai epäillystä vastustettavasta eläintaudista tai uudesta vakavasta eläintaudista ilmoittaa jokainen virkaeläinlääkäri viipymättä voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti.

3.1.2 Painopistealuevalvonta

Kuntayhtymän eläinlääkintähuollossa huomioidaan eläinlääkintähuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuoden 2017 painopistealueet (sekä suunnitelma vuosien 2017–2019 painopistealueista) ja toimitaan niiden toteutumisen edistämiseksi. Vuodelle 2017 on mahdollisesti tulossa uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa. Lisäksi suunnitteilla on Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (PSAVI) painopistevalvontana hevosten lääkitysten pilottivalvonta. Toinen PSAVIN kaavailema hanke on hyvinvointiselvitysten/-tarkastusten kohdentaminen lihanautatiloille/emolehmitiloille, joilla eläinlääkäri käy harvoin tai joilla on tavanomaista suurempi eläinten kuolleisuus. Käytännön ohjausta odotetaan alue- ja keskushallinnosta.

4 Elintarvikevalvonta

4.1 Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu

Elintarvikeeturvallisuuden valvonnan tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, jalostuksen, valmistuksen ja muun käsittelyn turvallisuus terveysvaarojen estämiseksi sekä elintarvikkeiden terveydellinen ja muu vaatimusten mukainen laatu. Lisäksi valvonnalla varmistetaan elintarvikkeiden jäljitettävyys ja elintarvikkeista annettavien tietojen totuudenmukaisuus. Valvonta perustuu EU-säädöksiin ja sitä kansallisesti toimeenpanevaan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin asetuksiin.

Elintarvikelain 48 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- Tarkastuksen sisällön määrittely
- Valvontakohteen tarkastustiheys
- Tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika
- Kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen
- Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi
- Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuvat

4.2 Valvontakohteet

Kunnan valvontaviranomainen ylläpitää rekisteriä valvomistaan elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita markkinoille saattavista toimipaikoista. (Elintarvikelaki 83 §)

Kaikki valvontakohteet (alkutuotanto vain osittain) ovat sähköisessä asiakasrekisterissä (Digia). Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 2.

4.3 Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys

Elintarvikevalvonta on riskiperusteista. Riskiperusteisuudesta poiketaan silloin, kun esimerkiksi EU- vaatimukset edellyttävät muuta. Valvontakohteiden riskiluokittelussa käytetään apuna Eviran uutta riskiluokitusmallia. Elintarvikevalvontaa suunnataan enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa pyritään keventämään kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa. Jos elintarvikehuoneistossa on useita eri toimintoja, määräytyy tarkastustiheys riskialtteimman toiminnan mukaan.

Joidenkin kohteiden kohdalla on käytetty harkintaa, jos uusi riskinarviointi on johtamassa erittäin merkittäviin muutoksiin tarkastustiheyden muutoksiin.

Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja **parantaa valvonnan vaikuttavuutta**. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

4.4 Valvonnan toimeenpano

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion elintarvikevalvonta on osa kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta. Elintarvikevalvontaviranomaisena toimii kuntayhtymän yhtymähallitus. Valvontaviranomainen on delegoinut valtaansa alaisilleen viranhaltijoille.

4.4.1 Valvonnan tiedonhallinta

Elintarvikevalvonnan tietoja tallennetaan KUTI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmään tallennetaan valvontakohteet (KUTI1) ja valvontatiedot (KUTI2). Tietojärjestelmä toimii elintarvikelain 83 §:ssä tarkoitettuna valtakunnallisena rekisterinä. Kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon käytössä on Digia – Tarkastajaohjelma. Tietojärjestelmämme on varustettu KUTI- ja YHTI - yhteensopivaksi ja valvontatiedonsiirto tapahtuu sähköisesti.

Valvonnan raportoinneista on kerrottu suunnitelman yhteisessä osiossa.

4.4.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hakemus käsitellään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös (elintarvikelaki 13 ja 15 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13 ja 10 §) laitos on hyväksytty.

Ilmoittaminen

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13 ja 10 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat

elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Ilmoitus on tehtävä myös ammattimaisesta elintarvikkeiden kuljetustoiminnasta. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista kunnan valvontaviranomaiselle. (Eläinten pitopaikat ilmoitetaan kunnan maa-seutuelinkeinoviranomaiselle.) Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta. Elintarvikelain nojalla vähäriskiseksi määritellystä toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa.

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava kunnan valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee alkutuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta-alueella ei ole iduntuottajia.

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta elintarvikevalvontaviranomaiselle.

Tiedottaminen

Elintarvikelain 15 a §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarvikkeen myynnistä ja muusta käsittelystä ilmoitetussa tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niiden kuntien valvontaviranomaisille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

4.4.3 Tarkastukset ja niiden sisältö

Suunnitelmanmukainen viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti omavalvonnan valvontaan kaikilla aloilla, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Valvontaviranomainen määrittelee valvomiensa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan kohteiden valvontatiheyden riskiperusteisesti vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan, jonka pohjalta laaditaan kohdekohtainen tarkastussuunnitelma. Tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. On kuitenkin valvontakohteita, ja valvonnallisia syitä, jolloin tarkastuksista on ilmoitettava etukäteen, jotta vastuhenkilö on paikalla.

Suunnitelmallinen elintarvikevalvonta on Oiva –valvontaa valtakunnallisella kriteeristöllä ja ohjeistuksella. Vaikeista tulkinnoista neuvotellaan muiden valvojien kanssa, jotta yksikön linja olisi mahdollisimman yhtenevä. Havainnot koostetaan määrämuotoiseen Oiva-raporttiin keskitetyn sähköisen Oiva-järjestelmän kautta.

Tarkemmin tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan yhteisessä osiossa, kohdassa 2.3.2.

Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus

Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat ja suunniteltu toiminta laitoksessa täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi täyttääkö laitos hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia.

Ilmoitetun elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen tarkastuksen 1, 3 tai 6 kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Tarkastusajankohdan päättää kohdetta valvova terveystarkastaja toiminnan luonteen ja laajuuden

perusteella. Yhteisistä perusteista neuvotellaan terveysturvallisuuden yhteisissä kokouksissa. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja voi vaarantua.

Elintarvikehuoneistossa ensimmäisellä tarkastuskäynnillä huomioitavia asioita:

- toiminnan luonne ja laajuus vastaavat ilmoitettua
- tilat, tilojen koko ja riittävyys, sijoittelu, rakenteelliset ratkaisut ja kunto sekä huoneiston varustelu
- yleinen siisteys ja toiminnan hygieniat
- todetaan, että omavalvontasuunnitelma on riittävä elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonteeseen sekä laajuuteen nähden
- Oiva – järjestelmän piirissä olevat kohteet tarkastetaan järjestelmän mukaisesti

Tarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelman mukaisin valvontakäynnin.

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston tarkastus

Tarkastuksilla arvioidaan tarkastuksen sisällön kohtien (yhteisen osion kohta 2.3.2) lainsäädännön mukaisuuden täyttymistä huomioiden ilmoitetun tai hyväksytyin toiminnan luonne. Edellä mainittujen kohtien lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastukseen kuuluu myös

- tuotteiden määräysmukaisuuden arviointia (elintarvikeparanteet, pakkausmerkinnät, kontaktimateriaalit ja laboratoriotutkimuksista saatu tieto)
- jäljitettävyyden toteutumisen tarkastus
- neuvontaa ja opastusta omavalvontan toteutumisesta ja lainsäädännön vaatimuksista

Valvontakohteeseen suoritettavan tarkastuksen eri osa-alueita voidaan tarkistaa useampaan tarkastuskertaan jaettuna, mutta pääsääntöisesti kaikkia osa-alueita tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tarkastuksessa käytetään Oiva –arviointiohjeistusta.

Jos elintarvikehuoneisto on perustettu toimijan kotiin, elintarvikevalvontaa tehdään asiakirjatarkastuksina, koska elintarvikehuoneistossa ei voida tarkastaa kotirauhaa rikkomatta.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva – järjestelmien raportti noudattaa ohjeistusta. Oiva – raportit julkaistaan valtakunnallisesti Oivahymy.fi – sivustolla.

4.4.4 Pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, jos elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muutkaan toimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämisen- ja keskeyttämisen uhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus on delegoinut hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa viranhaltijoille elintarvikelain 32 §:n mukaisesti: *Kunnanvaltuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle myös tämän lain 55–60 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta.*

Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne, eikä kuulemistä voida suorittaa. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan Eviran ohjeistusta.

4.4.5 Näytteenottosuunnitelma

Hyväksytyille eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleville laitoksille laaditaan vuosittain laitoskohtaiset näytteenottosuunnitelmat. Myös muiden kohteiden osalta voidaan laatia riskiperusteisesti suunnitelma näytteenotosta omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi. Muiden kohteiden osalta sovitaan vuosittain projektiluonteisesta näytteenotosta. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta peritään maksu toimijalta. Yhteinen näytteenottosuunnitelma on liitteenä (liite 5).

Käytettävät laboratoriot on kerrottu valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

4.5 Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2017

Vuoden 2017 painopisteenä Peruspalvelukuntayhtymä Kallion elintarvikevalvonnassa on edelleen valvonnan yhdenmukaistaminen Oiva –järjestelmää käytettäessä. Omana projektina on suunniteltu valmistuskeittiöiden ruoka-annosten reseptien oikeudenmukaisuuden tarkistamista, huomioiden erityisesti allergeenien esiintyminen ja niistä ilmoittaminen asiakkaille. Projekti toteutetaan mahdollisuuksien mukaan alueellisena projektina.

5 Terveydensuojeluvalvonta

5.1 Johdanto

Terveydensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa.

5.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Terveydensuojelulain valvontakohteet vaativat joko viranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojeluviranomainen tekee hakemuksesta tai ilmoituksesta päätöksen, jolloin toiminta pääosin tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain mukainen **ilmoitus** on ennen toiminnan aloittamisesta tehtävä seuraavista toiminnoista:

- työtilan, jonka käytöstä voi aiheutua terveyshaittaa, tai terveydellisiltä vaikutuksiltaan siihen rinnastettavan toiminnan sijoittamisesta asuinrakennukseen tai alueelle, jossa on asuinhuoneistoja (esim. pesula, maalaamo tai kirjapaino);
- julkisen huvi-, kokoontumis- tai majoitushuoneiston perustamisesta tai käyttöönotosta*;
- yleiseen käyttöön tarkoitetun saunan, uimahallin, uimarannan taikka uimalan tai kylpylän perustamisesta tai käyttöönotosta;
- eläinten pitoon tarkoitetun rakennuksen tai aitauksen sijoittamisesta tai käyttöönotosta asema-kaava-alueelle.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (167/2003) on säädetty, että ilmoitus on tehtävä myös seuraavista huoneistoista ja laitoksista:

- koulu tai oppilaitos;
- päivä-, lasten- tai vanhainkoti*;
- parturi, kampaamo, kauneushoitola tai muu huoneisto, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä tai -hoitoa;

- sellainen kuntosali tai muu liikuntatila, jonka käyttöoikeutta ei ole rajoitettu;
- hautausmaa tai hautapaikka;
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta saattaa aiheutua käyttäjälle terveyshaittaa.

*Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, on laatinut soveltamisohjeen terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien huvi-, kokoontumis- ja majoitushuoneistoja sekä sosiaalialan laitoksia.

Terveydensuojelulain mukaista **hyväksymistä** on haettava talousvettä toimittavalle laitokselle. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin laitos on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu toimitettavan talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

5.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Ilmoituksenvaraiset tai hyväksymismenettelyn piiriin kuuluvat kohteet kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Suunnitelmallista valvontaa on kuitenkin yksinkertaistettu aikaisemmasta ja sen piiristä on poistettu sellaiset ilmoituksenvaraiset kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Ilmoituksen varaisista kohteista seuraavat on poistettu suunnitelmallisen valvonnan piiristä:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja -lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, ja juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitetut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- solarium
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta todennäköisesti ei aiheudu käyttäjälle terveyshaitta

Näiden kohteiden valvontaa tehdään yhteydenottojen perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Sosiaali- ja terveysministeriön antaman lausunnon mukaan suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jää myös kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa harjoitettava TsL:n 13§:n mukainen toiminta. Mikäli kotona tehtävästä terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on aiheutunut tai epäillä aiheutuvan terveyshaittaa, voi viranomaisen asukkaan luvalla tehdä tarkastuksen kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilat on rajattu kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolelle.

Suunnitelmaan kuulumattomia tarkastuksia ovat myös huoneistojen käyttöönotto- yms. tarkastukset, jotka sisältyvät valvontakohteen lupaprosessiin. Tarkastuksia tehdään joko ennalta ilmoittamatta tai sopimalla tarkastusaika. Tarkastuksesta ilmoittaminen ei saa vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

5.4 Tarkastuksen sisältö

Tarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysturvallisuuden tai -haitan esiintyminen, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä. Tarkastuksessa annetaan haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset ja määräykset. Tarkastukseen liittyy aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Ennen tarkastusta käydään läpi muun muassa:

- laatukäsikirjan asiaan liittyvä ohjeistus
- valvontakohtetta koskevat asiapaperit ja mahdolliset lupaehdot
- mahdolliset valvontakohteelle annetut huomautukset tai määräykset
- valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset
- mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut valitukset tms.

Valvontakohteessa tarkastetaan muun muassa:

- onko toiminta myönnetyn luvan mukaista
- tilojen, laitteiden ja välineiden kunto ja puhtaus
- henkilökunnan työskentelytavat ja mahdollisten riskien hallinta
- henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen, mm. osaamistodistukset

Valvontakohteen tarkastuksessa voidaan kohteen eri osa-alueiden tarkastukset tehdä tarvittaessa useammalla tarkastuskerralla. Pääsääntöisesti kaikki toimintaan kuuluvat osa-alueet tarkastetaan valvontasuunnitelmaan kuuluvan tarkastuksen yhteydessä, varsinkin silloin, jos kohteessa käydään enintään kerran vuodessa.

5.5 Tarkastustiheydet ja tarkastusaika

Perustarkastustiheytenä pidetään Valviran valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa antamia suosituksia. Terveysuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys:

- Luokkaan 3 kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa esimerkiksi, kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkää häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä ja altistusaika on pitkä (korkea riski).
- Luokkaan 2 kuuluvat kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveys- tai viihtyvyshaittaa (keskisuuri riski).
- Luokkaan 1 kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveys- ja viihtyvyshaittaa, kun toimintoja on vähän, ne ovat rajoitettuja, altistuvien määrä on pieni, terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä, toiminta ei ole herkkää häiriöille ja altistusaika on lyhyt (matala riski).

Valvontakohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää enintään puoleen perustarkastustiheydestä riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon mm. altistuvien ihmisten määrä, erityisryhmät, altistava tekijä, altistuksen kesto tai toistuvuus, valvontahistoria, toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toiminnan toteutuminen hyväksymispäätöksen tai ilmoituksen mukaisesti. Jos perustarkastustiheydeksi on määritelty vähemmän kuin 0,5 (tarkastus joka toinen vuosi), tarkastustiheyttä ei voi vähentää puoleen. Kulloinkin painopisteinä olevat kohteet tarkastetaan aina sinä ajanjaksona, jolloin ne ovat painopisteinä. Kohteilla, joita ei tunneta ennestään, noudatetaan perustarkastustiheyttä, kunnes riskinarviointi voidaan tehdä. Terveydensuojeluvalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheydet 2015–2019 on esitetty liitteessä 3.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Voimavarojen suunnittelussa on huomioitava myös matka-aika. Matka-ajat eivät kuitenkaan sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan. Tarkastukseen käytettävä aika arvioidaan tapauskohtaisesti riskinarvioinnin perusteella sekä valvontaohjelman pohjalta.

5.6 Muut tarkastukset

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava myös muut terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset. Muihin tarkastuksiin kuuluvat valvontakohteen lupahakemukseen tai hakemuksen käsittelyyn liittyvät toimintaan liittyvät ennakkotarkastukset, käyttöönottotarkastukset tai toimijan vaihtumiseen liittyvät tarkastukset. Näihin tarkastuksiin kuuluvat myös terveystieteen selvittämiseksi tehtävät tarkastukset asunnoissa, kouluissa, päiväkodeissa ja muissa samankaltaisissa kohteissa. Sisäilmaan liittyviä terveystieteen selvityksiä on viime vuosina ollut runsaasti. Talousvesi- tai uimavesiepidemian selvittämiseksi tehtävät tarkastukset eivät kuulu suunnitelmalliseen valvontaan. Myös valitusten ja muiden viranomaisten valvontapyyntöjen vuoksi voidaan tehdä tarkastuksia, jotka eivät kuulu suunnitelmalliseen valvontaan.

5.7 Pakkokeinojen käyttö

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja tai määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveystieteen poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Mikäli terveydensuojelulain 51 §:ssä tarkoitettu terveystieteen ulottuu laajalle alueelle tai muutoin on erityisen merkityksellinen, Valvira voi antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveystieteen poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. Mikäli määräyksiä tai kieltoja ei noudateta, valvontaviranomainen voi velvoittaa asianomaista ryhtymään toimenpiteisiin. Aluehallintovirasto tai kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallitus on delegoinut hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa viranhaltijoille terveydensuojelulain 20 §, 27 §, 29 §:n 2 mom., 30 §:n 4 mom., 31 §:n ja 46 §: mukaisesti.

5.8 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

5.8.1 Suunnitelmallinen näytteenotto

Terveydensuojelulain valvontasuunnitelmaan liittyviä näytteitä otetaan vuoden 2017 aikana näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottosuunnitelma on liitteessä 6. Näytteenottokohteina ovat pääosin talous-, uimahalli- ja uimavedet. Vaikka suunnitelmallinen näytteenotto ei ole lainsäädännöllisesti kuin pieneltä osin valvontaviranomaisen tehtävää, on alueella sovittu talousvettä toimittavien laitosten kanssa, että terveystieteen valvonta toimii

näytteenottajana. Myös uimahallien ja – rantojen näytteenotosta on sovittu niistä vastaavien kuntien kanssa. Yhteinen näytteenottosuunnitelma on liitteenä (liite 5).

Talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista säädetään isojen vesilaitosten osalta Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksessa 461/2000 sekä muutosasetuksessa (STMa 442/2014) ja pienten vesilaitosten laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista STMa 401/2001.

Vesilaitos päivittää valvontaohjelmansa vähintään viiden vuoden välein, tarvittaessa useamminkin yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa. Alueellisena yhteistyönä tehty valvontaohjelmien päivitys on tehty vuonna 2016 kuntayhtymän ja lähiseudun alueella. Mikäli valvontatutkimusohjelman mukaisesti otetussa talousvesinäytteessä ilmenee laatusuosituksen- tai vaatimusten ylitys, on siitä ilmoitettava terveydensuojeluviranomaiselle. Terveysinsinööri ottaa talousvedestä uusintanäytteen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Uima-allasveden laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty STMa 315/2002.

Uimarantavesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta säädetään EU-rantojen osalta STMa 177/2008 ja pienten yleisten uimarantojen ja muiden uimarantojen osalta STMa 354/2008. Mikäli allas- tai uimarantaveden laatu ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, uimavedestä otetaan uusintanäyte terveysinsinöörin toimesta.

5.8.2 Muu näytteenotto

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen kuuluvat tutkimukset tai näytteenotot ohjataan ostamaan kyseiseen toimintaan pätevyityneeltä rakennusterveysasiantuntijalta. Ulkopuolisella asiantuntijalla tulee olla terveydensuojelulain (763/1994 myöhemmin tehtyine muutoksineen) 49 §:n mukaisesti tarvittava asiantuntemus ja pätevyys. Mahdolliset tutkittavat näytteet tulee tutkituttaa terveydensuojelulain (763/1994) 49 a §:n mukaisesti Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) hyväksymässä laboratoriossa.

5.9 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet (Valvontaohjelma 2015–2019)

Taulukko 1. Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet 2015–2019.

	2015–2019 Terveydensuojelun painopisteet
Talousvesi	<ul style="list-style-type: none"> Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman laatiminen
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely	<ul style="list-style-type: none"> Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus)
Terveydellisten olojen valvonta	<p>Laadukkaat sisäilmaselvitykset:</p> <ul style="list-style-type: none"> Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot) Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa
Sidosryhmät	<ul style="list-style-type: none"> Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)

Valtakunnallisesta ohjelmasta johdettuna painopistealueena on edelleen terveydensuojelulain mukaisten koulutarkastusten kehittäminen moniammatillisena toimintana vuoden 2017 aikana. Toisena painopistetoimintona on päivähoitopaikkojen sisäilman laadun valvonta hiilidioksidipitoisuuksia mittaamalla.

Talousveden osalta painopistealueen tavoitteet ovat jo toteutuneet vuonna 2016. Myös sidosryhmäyhteistyötä on kehitetty jo pidempään ja työ jatkuu. Pyydettyjen lausuntojen määrässä on tapahtunut merkittävä nousu.

Koulujen, päiväkotien ja yksityisasuntojen sisäilmaan liittyvät tutkimukset ja näytteenotot ohjataan tilaamaan ko. alaan erikoistuneilta yrityksiltä tai henkilöiltä.

Uusi ympäristönsuojelulaki (voimaan 1.9.2014) muutti ympäristölupahakemusten käsittelyä ja päätösten valmistelua siten, että lausunnon pyytäminen sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta muuttui ehdottomaksi, kun ennen lupaviranomainen on voinut harkita, milloin terveydensuojeluviranomaisen lausunto pyydetään. Lausunnon pyytämisestä ja antamisesta on sovittu Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueen ympäristösihteerien kanssa.

6 Tupakka- ja nikotiinivalvonta

6.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet

Uusi tupakkalaki (549/2016) tuli voimaan 15.8.2016. Uuden lain voimaantulon aiheuttamien valvonnallisten haasteiden haltuun ottaminen on yksi vuoden 2017 painopisteistä. Kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Erityisesti alle 18 -vuotiaiden altistumista tupakansavulle pyritään vähentämään. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa uuden tupakkalain mukaiset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille elokuussa 2016.

Valvira ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Aluehallintovirasto ohjaa kuntia tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa aluehallintoviraston alueella. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2015–2019 on laadittu Valviran valvontaohjelman periaatteiden mukaisesti.

6.2 Tupakkalain valvonnan sisältö

6.2.1 Lupamenettely

Tupakkatuotteita ja nikotiinineiteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Liikennevälineessä tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin luvan kuitenkin myöntää luvanhakijan kotikunta.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa myönnetään kirjallisesta hakemuksesta, jos hakija on esittänyt hyväksyttävät laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään hyväksytyt taksan mukainen maksu.

Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen.

6.2.2 Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä.

Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään.

Kunnan on peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita. Kielto voidaan peruuttaa myös tilan haltijan hakemuksesta, jos asuntoyhteisö ei olennaisesti muuttuneista olosuhteista huolimatta hae kiellon peruuttamista.

6.2.3 Tupakkalain mukaiset tarkastukset

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi.

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan elintarvikelain valvonnan yhteydessä on luontevaa yhdistää myös tupakkalain ja lääkelain perusteella nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaa. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin (esim. päiväkoteihin, kouluihin ja virastoihin) voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

6.2.4 Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

6.2.4.1 Kiellot

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan.

6.2.4.2 Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

Kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta:

- 1) myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä, nikotiininesteitä, höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasvipörsäisiä tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat 5 luvun säännösten vastaisia;
- 2) jättää ilmoittamatta 49 §:ssä tarkoitettuja olennaisia tietoja;
- 3) 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa savuttomia tupakkatuotteita;
- 4) 53 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä alle 18-vuotiaalle taikka 56 §:n vastaisesti sallii alle 18-vuotiaan myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita;
- 5) 57 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä automaattisesta myyntilaitteesta;
- 6) 58 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä kuluttajalle etäviestintä käyttäen;
- 7) 68 §:n vastaisesti markkinoi tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä;
- 8) 71 §:n vastaisesti pitää tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä taikka niiden tavaramerkkejä esillä myyntipaikassa.

Kunta voi peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

6.3 Valvontakohteet

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakointilalliset ravintolat, tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat ja tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkodit ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

6.4 Tarkastussuunnitelma

Tarkastustiheyksissä ja tarkastukseen käytettävässä ajassa noudatetaan Valviran antamia ohjeita. Tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan riskinarviointiin, koska kohdekohtaista riskinarviota ei ole tehty.

Ohjelmakauden aikana tarkastuksia voidaan lisäksi kohdentaa riskinarvioinnin perusteella, mikäli kohdekohtainen riskinarviointi päätetään laatia. Riskiä lisääviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi:

- valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset taikka muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- omavalvonnan puutteellisuus
- myyntitilan läheisyys suhteessa oppilaitoksiin tai muihin alle 18-vuotiaiden suosimiin paikkoihin
- tietty ajankohta (koulun alkaminen syksyllä)
- tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)

Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä, suunnitellut tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika on esitetty liitteessä 5.

6.5 Valvonnan painopisteet ja projektit

Valvira ohjaa valtakunnallisesti valvonnan painopisteitä esittämällä vuosittaisia tai useampivuotisesti toteutettavia teemoja tupakkalain valvonnan painopisteiksi. Tupakkalain valvonnan painopisteet vuosina 2015–2019 on esitetty alla.

- Vuosina 2015–2017 tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljitelmiä mainonnallisen esillepanon valvonta.
- Vuosina 2016–2017 tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa.

Lääkelain mukaista nikotiinituotteiden vähittäismyynnin valvontaa tehdään pääsääntöisesti tupakkalain mukaisen valvonnan kanssa samanaikaisesti.

LIITTEET

- 1 Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma (EHO)v. 2016- 2019
- 1a EHO:n resurssikartoitus
- 2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2016-2019
- 3 Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2016–2019
- 4 Tupakka- ja nikotiinivalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2016-2019
- 5 Näytteenottosuunnitelma, elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki 2016

Lainsäädäntö

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
- Eläinsuojelulaki (247/1996)
- Eläintautilaki (441/2013)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)
- Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
- Laki lääkelain muuttamisesta (22/2006), §§54a – 54d
- Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)
- Sivutuotelaki (517/2015)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon
valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)
- Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelmasta (665/2006)
- Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
- Laki palvelujen tarjoamisesta (1166/2009)